

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Analýza hnutí Occupy Wall Street

Sebastian Hlůže

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

Analýza hnutí Occupy Wall Street

Sebastian Hlůže

Vedoucí práce:

Mgr. Jiří Mertl

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Rád bych tímto poděkoval Mgr. Jiřímu Mertlovi za odborné vedení, trpělivost a cenné rady při zpracování této bakalářské práce.

Obsah

1	Úvod	1
2	Sociální hnutí	3
2.1	Co si lze představit pod pojmem sociální hnutí.....	3
2.2	Proč jsou sociální hnutí důležitá?	5
2.3	Nová sociální hnutí.....	8
2.3.1	Ideologie	9
2.3.2	Účastníci	10
2.3.3	Organizace	11
2.3.4	Taktiky	12
2.4	Teorie nových sociálních hnutí	13
2.4.1	Formování teorie.....	13
2.4.2	Základní myšlenky teorie.....	15
2.4.3	Shrnutí a konceptualizace nových sociálních hnutí.....	16
3	Širší kontext předcházející vzniku hnutí	18
3.1	Rostoucí ekonomická nerovnost ve Spojených státech.....	18
3.2	Ekonomická krize.....	22
3.3	Příčiny a vznik krize	22
3.4	Důsledky krize a pokles důvěry ve vládní politiku	25
4	Hnutí Occupy Wall Street	26
4.1	Co znamená hnutí OWS?	26
4.2	Globální vlna protestů a situace před vznikem hnutí OWS.....	28
4.3	Formování a cesta ke vzniku OWS.....	30
4.4	Počátek protestů a stručná historie OWS.....	32
4.5	Organizace a struktura hnutí.....	34
4.5.1	Valná shromáždění a komise	36

4.6 Okupace veřejného prostoru jako taktika hnutí.....	38
4.7 Účastníci.....	41
4.7.1 Analýza členů průvodu hnutí OWS 1. května 2012	41
4.7.2 Studie výzkumného týmu Occupy Reasearch	44
4.7.3 Průzkum účastníků H. R. Cordero-Guzmana	46
4.8 Čeho hnutí dosáhlo?.....	48
5 Závěr	53
6 Seznam použité literatury a pramenů	56
7 Resumé.....	64

1 Úvod

Během roku 2011 proběhla světem série protestů a povstání, kdy se lidé po celém světě z mnoha různých důvodů (ať už to byla nespokojenost s represivními autoritativními režimy, korupce a neschopnost vlád vypořádat se s dopady poslední velké finanční krize, či domnělý vliv korporací na demokracii) bouřili a kolektivně tak dávali najevo svůj nesouhlas se situací, ve které se (nedobrovolně) ocitli. Přibližně v polovině září téhož roku pak ve Spojených státech vzniklo prvními protesty v newyorském Zuccotti parku (poblíž finančního centra Wall Street) hnutí Occupy Wall Street (OWS).

Hlavním cílem těchto protestů a hnutí OWS bylo především vyjádření nesouhlasu s mocí tzv. „1 procenta“, tedy vlivu finančních korporací a velkých bankovních institucí na demokracii, a tak i jejich negativnímu vlivu na společnost. Během několika týdnů se toto hnutí a „okupace“ (tedy „stanová ležení“ protestujících a jejich obsazení významných veřejných prostor) rozšířily i do mnoha dalších amerických a světových měst a získaly značnou pozornost médií a veřejnosti. Celé hnutí OWS a jednotlivé „okupace“ se pak vyznačovaly i specifickým způsobem organizace a struktury, založeným na vysoké míře decentralizace, absenci formálního vedení, a vysoké účasti členů na rozhodovacích procesech hnutí. Do konce roku 2011 pak byla většina z jednotlivých „okupací“ a protestů (často poměrně kontroverzně) potlačena represivními státními složkami a aktivita hnutí se přesunula jiným směrem.

Cílem této bakalářské práce je analýza hnutí Occupy Wall Street. Tato analýza se bude zaměřovat především na způsob organizace a struktury hnutí, (vybrané) taktiky, kterých hnutí využívalo pro mobilizaci veřejného mínění a získání dalších členů, či složení jeho účastníků, a tak i zasazení hnutí do konceptu tzv. nových sociálních hnutí.

Na základě nastudované literatury a získaných informací se budu snažit při analýze hnutí OWS odpovědět na následující otázky: „*Jaké skutečnosti vedly ke vzniku a zformování hnutí Occupy Wall Street?*“, „*Jaká byla organizace,*

struktura a taktiky, kterých hnutí využívalo?“, „Kdo byli členové tohoto hnutí?“, „Čeho hnutí OWS dosáhlo?“, a „Lze hnutí OWS považovat za tzv. nové sociální hnutí?“.

Celkově je pak tato bakalářská práce rozdělena do dvou částí. První, teoretická část práce se zabývá obecným představením sociálních hnutí, tedy zejména tím, co si pod tímto pojmem můžeme představit či proč jsou tato hnutí důležitá. Dále se věnuje například některým způsobům, kterými hnutí dosahují jimi požadovaných změn. Dále se pak tato část práce věnuje tzv. novým sociálním hnutím. Zejména taktikám, které tato hnutí využívají, způsobu jejich organizace, složení jejich členské základny, ale i představení teorie nových sociálních hnutí a shrnutí jejich obecných závěrů. Na základě těchto uvedených poznatků o nových sociálních hnutích jsou pak v závěru této kapitoly nová sociální hnutí konceptualizována.

Druhá, praktická, část práce se věnuje analýze hnutí OWS, a je rozdělena do několika tematicky odlišných kapitol. Nejprve jsou zde uvedeny některé skutečnosti a kontext, který předcházel (a do značné míry i ovlivnil) vzniku samotného hnutí, konkrétně rostoucí ekonomická nerovnost ve Spojených státech a celosvětová finanční krize v roce 2008. Následující kapitola se zabývá obecným představením hnutí OWS a jeho stručné historii, včetně uvedení některých skutečností a protestů, které předcházely vzniku hnutí a měly vliv na jeho formování. Další kapitoly se pak věnují analýze konkrétních aspektů hnutí vycházející z konceptualizace nových sociálních hnutí v první části práce, tedy zejména způsobu organizace a struktury hnutí, některých z taktik, kterých hnutí využívalo, nebo složení jeho členské základny. Závěrečná kapitola práce je věnována zhodnocení možných výsledků hnutí (tedy čeho hnutí dosáhlo) a vývoji jeho další aktivity.

Informace pro zpracování práce jsem čerpal převážně z anglicky psaných odborných článků a knih. Vzhledem k tomu, že protesty probíhaly relativně nedávno (převážně během roku 2011) a činnost hnutí (např. prostřednictvím

některých iniciativ) pokračuje dodnes, tvoří značnou část práce i informace z internetových zdrojů, zejména článků vybraných médií a internetových stránek. Mnoho z použitých internetových článků také vzniklo během hlavní vlny protestů hnutí OWS a někteří z jejich autorů se tak protestů osobně účastnili, což článkům dle mého názoru přidává na autentičnosti. Metodologicky je práce pojata jako kvalitativní obsahová analýza nastudované literatury a získaných informací a dat.

2 Sociální hnutí

2.1 Co si lze představit pod pojmem sociální hnutí

Pokus o obecnou definici sociálních hnutí je podle Crossleyho (2002: 2) poměrně problematický (některé definice sociálních hnutí jsou příliš široké a jiné zase tak úzké, že nezahrnují některá hnutí nebo minimálně rozsah některých jejich forem či aktivit). Nicméně každé sociální hnutí sdílí určité společné rysy (tzv. rodinnou podobnost) s hnutími ostatními, aniž by jakýkoliv z těchto znaků byl zároveň dostatečně inkluzivní a exkluzivní, aby nějakým způsobem ohraničil a identifikoval hnutí jako celek (platí tedy, že to, co mají hnutí společné, obvykle hnutí sdílí s jinými subjekty, než jsou ostatní hnutí, zatímco specifické jevy jednotlivých hnutí nemůžeme považovat za univerzálně platná pro hnutí ostatní), navíc diverzitu můžeme spatřovat i v rámci stejných hnutí a vždy musíme mít na paměti, že se všechna hnutí mění. Pro další studium a rozbor sociálních hnutí je však (i když z výše uvedených důvodů nutně zobecnělé) definování tohoto termínu více než příhodné.

Crossley (2002) uvádí např. definici Blumera, který tvrdí, že: „Sociální hnutí mohou být viděna jako kolektivní iniciativy snažící se vytvořit nový řád života. [...] [Tato hnutí] vznikají v podmínkách nepokoje a odvozují svou hnací sílu na jedné straně z nespokojenosti se současnou formou života a na straně druhé z přání a nadějí na nový systém života“ (Blumer 1969, cit. dle Crossley 2002: 3). Dále pak Crossley uvádí např. definici Eyermana a Jamisona, která zní: „Sociální hnutí jsou...nejlépe koncipována jako dočasné veřejné prostory, jako

momenty kolektivního úsilí, které poskytují společností nápady, identity, a dokonce ideály“ (Eyerman - Jamison 1991, cit. dle Crossley 2002:4).

Poměrně stručnou definici pak uvádí Goodwin a Jasper, podle kterých je sociální hnutí „kolektivní, organizovanou, vytrvalou, a neinstituční výzvou orgánům, držitelům moci nebo kulturním přesvědčením a praktikám“ (Goodwin – Jasper 2015: 4).

Zirakzadeh (2006: 4–5) poté užívá termín „sociální hnutí“ na základě tří částečně se překrývajících charakteristik. První z nich je, že sociální hnutí tvoří skupina lidí, kteří se snaží radikálně vystavět nový společenský řád a kteří nejen že zpochybňují rozhodnutí řídicích orgánů/úřadů a kladou na tato tělesa požadavky, ale snaží se i o vytvoření dlouhodobých rozsáhlých změn společenské struktury (to je zároveň odlišuje od zájmových skupin).¹ Druhou z těchto charakteristik je, že členové těchto hnutí jsou širokého společenského původu a nedisponují např. politickým vlivem, výrazným bohatstvím či nějakým typem společenské prestiže (Zirakzadeh je nazývá jako *nonelite*, tedy ne-elitou). Zájmy těchto skupin osob, tak běžně nejsou artikulovány či zastoupeny v politickém systému. Naopak tyto skupiny byly často nějakým způsobem (kulturně, politicky, či ekonomicky) utlačovány či degradovány a ztratily vliv a přístup na formování rozhodnutí, která se jich přímo týkala a měla na ně vliv (přesto se podle Zirakzadeha většina z účastníků sociálních hnutí nespatřuje v rámci abstraktních marxistických termínů jako např. „proletariát“ nebo „třídní boj“, i když podle mnoha jiných badatelů je takovéto vnímání členů sociálních hnutí odpovídající). Třetím charakteristickým prvkem sociálních hnutí je pak podle Zirakzadeha použití konfrontačních a „společensky rušivých“ taktik, mezi které se řadí např. okupování budov, bojkot obchodní činnosti (byznysu), nebo blokování ulic. Tyto

---

¹To samozřejmě nelze brát absolutně – někteří ze členů hnutí mají jiné partikulární cíle, které jim přinesou okamžité „uspokojení“ a soukromý prospěch nebo chtějí zachovat určitý typ institucí (viz např. rolníci rebelové z oblasti Chiapas, kteří usilují o zachování obecního majetku zvaného *ejido*), případně přes to, že se zasazují o výraznou proměnu sociální situace, často své aktivity směřují ke konkrétním – viditelným cílům (např. lokálními ředitelům závodů, velkostatkářům apod.) (Zirakzadeh 2006: 4).

netradiční taktiky pak sociální hnutí kombinují s klasickými právně-korektními metodami (např. lobbingem nebo žalobami). Konvenční strategie a postupy poté pomáhají činnost hnutí legitimizovat a zlepšují jejich percepci ze strany veřejnosti, protože zmenšují možnost vnímání hnutí jako nezákonného nebo porušujícího zákon.

Flesher Fominaya (2014: 8) pak uvádí několik souhrnných bodů (charakteristik), které podle ní sdílí (buď úplně, nebo částečně) většina definic sociálních hnutí, těmito charakteristikami jsou: „(1) *kolektivní* nebo *společné* jednání; (2) určitá forma *mimo-institučního* nebo *ne-institučního* kolektivního jednání; (3) požadavky nebo cíle [hnutí] zaměřené na změnu; (4) *cíl*, na který se tyto požadavky zaměřují (např. státy, veřejnost, korporace, určité politické skupiny, kulturní praktiky apod.); (5) určitý stupeň *organizace* [těchto hnutí]; (6) určitá míra časové *návaznosti* [a] (7) určitý stupeň *sdílené solidarity* a/nebo *kolektivní identity* (Flesher Fominaya 2014: 8; grafická podoba bodů upravena autorem).

Dle mého názoru jsou tak sociální hnutí dlouhodobějším (nejedná se pouze o jednorázové protestní akce) prostředkem kolektivního vyjádření nesouhlasu pomocí neformálních a neinstitutionalizovaných prostředků (např. stávek nebo okupací), který slouží k prosazení nových myšlenek a ideálů, a kterým se tak jeho (často marginalizovaní) aktéři snaží o změnu společnosti, nebo zaběhlých kulturních přesvědčení.

2.2 Proč jsou sociální hnutí důležitá?

Podle Goodwina a Jaspera (2015: 3) bylo i v historii běžné, že si lidé stěžovali na něco, co se jim nelíbilo nebo s čím nesouhlasili. Někdy se pak proto, aby změnilu povahu těchto věcí a dosáhli tak požadovaných cílů a změn, začali tito lidé (společně) spojovat a organizovat (a za účelem prosazení případných řešení těchto svých „problémů“ tak vytvářet specifická hnutí). V moderních společnostech k podobnému organizování docházelo mnohem častěji, historicky jsou toho důkazem např. stávky či manifestace dělnického hnutí, ale i různé další

formy vyjádření nespokojenosti/ne-souhlasu v levé (např. zničení strojů v britských továrnách luddity v 19. století, některé méně i více radikální aktivity environmentálních aktivistů či osvobození pokusných zvířat z laboratoří aktivisty bojujícími za práva zvířat) i pravé (např. americká opozice vůči imigrantům ve 40. letech 19. století) části politického spektra. Cílem některých z těchto hnutí tak bylo hledání příležitostí pro prosazení nových práv, nebo (v případě některých dalších hnutí) odpověď na jim představované násilí či hrozby. Podobně některá z těchto hnutí usilovala o politickou a ekonomickou emancipaci, zatímco další z nich se snažila prosadit či bojovat proti určitému životnímu stylu, který buď vyznávala/adorovala, nebo se ho naopak obávala.

Neboli, jak tvrdí Flesher Fominaya (2014: 7), díky tomu, že sloužila sociální hnutí jako prostředek kolektivního vyjádření nesouhlasu, stála již od konce 18. století, za mnoha zásadními sociálními změnami. Tyto změny (ať už jde např. o volební právo pro ženy, environmentální požadavky kladené na mezinárodní společnosti, či možnost volného/nepracovního víkendu pro některé dělníky) bývají často přehlíženy, protože se postupem času staly běžnými/samozřejmými součástmi společenského života. Tato práva však nikdy nebyla přirozená či „bohem daná“, ale vznikala právě v důsledku aktivního působení sociálních hnutí, které často čelila silné opozici a represivním opatřením.

Z politologického hlediska jsou tak sociální hnutí důležitá zejména jako hlavní zdroje politického konfliktu a případných změn, často jsou prvními, kdo *artikuluje* nové politické otázky a myšlenky (a tak i např. případné vize lepšího světa/světového uspořádání). Není běžné, že by se těmito novými myšlenkami/tématy zabývaly již zaběhlé politické strany a jejich lídři (ti mají v zaběhlém byrokratickém aparátu dost starostí s plněním každodenních záležitostí a politiky), a tak úloha rozpoznání nových tužeb, či obav zůstává na aktérech, kteří stojí mimo politický systém. Právo protestovat je pak součástí jednoho ze základních politických práv – práva na svobodu projevu. V tomto

smyslu pak mohou být sociální hnutí považována za pilíře jakékoliv demokracie (demokratického režimu) a jsou důležitým způsobem kontroly vládnoucí moci, který může/má sílu reformovat, pozměnit či naprosto transformovat stávající instituce, a tak např. i „nastartovat“ proces demokratizace, nebo naopak stát za změnou z demokratické na jinou formu vládnutí. (Flesher Fominaya 2014: 4,7; Goodwin-Jasper 2015: 4).

Jak tvrdí Goodwin a Jasper (2015: 4-5), pokud nejsou původcem společenských změn právě sociální hnutí, jsou jimi formální organizace (zejména korporace). Hlavním cílem korporací je však tvorba zisku, a jejich společenská změna spočívá ve vynalézání nových technologií, které následně mění způsob lidské práce a interakce (korporace vždy hledají nové způsoby, jak „dostat“ zisk ze zaměstnanců a uvést na trh nové produkty). Tyto (technologické) změny pak výrazně narušují/ovlivňují lidské životy (nové stroje např. nutí pracovat usilovněji/tvrději) a lidé se pak těmto změnám brání a reagují na ně vytvářením sociálních hnutí. Formální organizace, zatímco jsou hlavním zdrojem technických změn, stojí jen zřídka za změnami hodnot a společenského uspořádání - úzké vazby politického a ekonomického systému v moderních společnostech (které lze označit jako velké byrokracie) vyžadují ekonomickou a politickou kontrolu, a tak se snaží udržovat stabilitu a bránit čemukoliv neočekávanému (např. změnám majtkových poměrů, považovaných za ústřední součásti kapitalismu). Jak již bylo naznačeno výše, hlavními původci změn, inovací hodnot (tedy i možných nových způsobů, jak řídit či nahlížet na lidskou společnost) a politických přesvědčení tak zůstávají sociální hnutí, která stojí ve středu tzv. občanské společnosti a veřejné sféry, tedy oblastí, kde se mohou skupiny a jednotlivci účastnit dialogu o své vlastní budoucnosti.

Ne vždy je však cílem sociálních hnutí stát, politické nebo legislativní změny, některá hnutí se zaměřují na změny kultury či kulturních praktik. Jednou z možností, jak těchto změn dosáhnout je tzv. prefigurativní politika, neboli užívání taktik, způsobů organizace a postupů, které nějakým způsobem zosobňují

či odráží vizi/formu společnosti, které chtějí daná hnutí dosáhnout. Pokud je tedy cílem hnutí například větší společenská participace a snaha o „prohloubení“ demokracie, bude toto hnutí užívat postupů zahrnujících participaci jeho členů a jejich podílení na rozhodovacích procesech daného hnutí, podobně hnutí, které se bude snažit o potlačení hierarchických či patriarchálních společenských postupů, bude zastávat přesně opačné postupy, tedy ne-hierarchické (podpora komunikace a účast na rozhodovacích procesech) a ne-patriarchální (rozhodování na základě konsensu, omezení použití sexistických výrazů apod.). Přestože je často obtížné měřit přínos kulturních změn (případně zda je lze považovat za úspěšná, či neúspěšná), tyto změny mohou být v častu dlouhodobější a rozsáhlejší než například krátkodobý úspěch konkrétních změn legislativy (Flesher Fominaya 2014: 12–13).²

2.3 Nová sociální hnutí

Jako nová sociální hnutí můžeme označit hnutí vznikající/případně znovuobjevující se od konce 60. let a počátku let 70. ve Spojených státech i mnoha zemích západní Evropy. Mezi nejvýznamnější z těchto hnutí se řadí např. environmentální, feministická, etnická, hnutí za práva zvířat či studentská a mírová hnutí (Znebežánek 1997: 25;38)

Tato hnutí vznikala (na rozdíl od hnutí tradičních) již v post-industriálním období a v mnoha ohledech se tak lišila od tradičních sociálních hnutí (např. dělnických) industriálního konce 19. století a lze je tak vidět jako produkt/výstup sociálních, politických a ekonomických změn, stejně tak jako rostoucí hodnoty informací a společnosti stále více založené na znalostech (Flynn 2011: 31–32).

---

² Příkladem může být Afroamerické hnutí za občanská práva ve Spojených státech, které kombinací některých symbolů převládající americké kultury a kulturních znaků typických pro afro-americkou kulturu, využilo pro změnu postoje veřejnosti a následné prosazení svých politických cílů (Flesher Fominaya 2014: 13).

2.3.1 Ideologie

Hlavní odlišnost nových hnutí od hnutí tradičních tak Calhoun (1993: 385) vidí v tom, že tato hnutí jednala mimo formální institucionální kanály a prosazovala spíše než úzce specifikované ekonomické cíle otázky zabývající se etikou, životním stylem nebo identitou. Podle Offeho se tak hlavní oblasti zájmu nových sociálních hnutí týkají především „(fyzické) oblasti, prostoru jednání, nebo životního světa“ (Offe 1985: 828). Tedy například oblastí jako je zdraví, nebo sexuální identita, města a další fyzická prostředí, kulturní (případně etnické, národní a jazykové) dědictví, identity, či „fyzických podmínek života a přežití lidstva jako takového“ (Offe 1985: 829). Tyto „zájmy“ hnutí jsou pak podle Offeho založeny na konkrétních společných hodnotách, z nichž nejdůležitější je autonomie a (již zmíněná) identita, vymezující se vůči hodnotám jako je například manipulace, kontrola, byrokratizace, nebo regulace. Tilly (2004: 71) pak také poukazuje na skutečnost, že nová hnutí byla nedlouho po jejich vzniku spojována se vznikem autonomních občanských společností v kapitalistických, ale i postsocialistických zemích a že se právě prostřednictvím jejich zaměření na identitu mohla zasazovat (na rozdíl od dřívějších hnutí) o změnu rámce sociálního života jako takového.

Tato „ideologie“ nových sociálních hnutí (tedy jejich zaměření na kvalitu života, životní styl, autonomii a identitu) pak podle Calhouna (1993: 386) rozšiřovala vymezení politiky o celou řadu nových témat a zpochybňovala tradiční pravo-levé politické dělení, ale i, jak tvrdí Pichardo (1997: 414), materialistickou a na blahobyt zaměřenou orientaci industriální společnosti. Zároveň pak tím, že tato hnutí podporují principy tzv. přímé demokracie, svépomoci, nebo organizace založené na spolupráci, také zpochybňují „struktury reprezentativních demokracií omezující účast a podíl občanů na vládnutí“ (Pichardo 1997: 414).

Novým sociálním hnutím tak, jak tvrdí Barša a Císař, na rozdíl od předchozích moderních hnutí „nejde v první řadě o materiální prospěch nebo

zahrnutí do systému politického zastoupení zájmů, ale o ustanovení autonomních prostorů komunikace vně politického systému a jeho aktérů“ (Barša-Císař 2004: 103).³

2.3.2 Účastníci

Jak tvrdí Pichardo (1997: 417), podle některých teoretiků nových sociálních hnutí (například C. Offeho) tvoří členskou základnu nových sociálních hnutí především tzv. nová střední třída, což zdůvodňují tím, že právě tato sociální kategorie podle nich není motivovaná korporátními zisky, ani existenčně závislá na korporátní sféře. Naopak jedinci, kteří se řadí do této kategorie, mají často vyšší vzdělání a jsou zaměstnaní v „neproduktivních ekonomických sektorech“ jako například v akademické oblasti, umění nebo veřejném sektoru, tedy v oblastech, které jsou z velké části financovány státem. Dalším možným vysvětlením účasti nové střední třídy v nových sociálních hnutích (jež uvádí někteří další teoretikové těchto hnutí) pak podle Picharda je, že si profesionálové, kteří jsou součástí nové střední třídy a jejichž povolání je založeno především na jejich odborných znalostech a způsobilosti, brání proti zásahům do své pracovní autonomie administrativními vrstvami, které pracují pro stejné zaměstnavatele. Tím, že v tomto „boji“ nová střední třída prohrává, pak představuje hlavní zdroj členů nových hnutí, které většinou (i když různými způsoby) „bojují“ vůči moci a neomezené vládě technokracie.

Konkrétně Offe (1985: 831) tvrdí, že se aktéři nových sociálních hnutí nevymezují/nevidí/neidentifikují na základě zavedených socioekonomických (např. třídy, nevidí se tak například jako hnutí dělnické třídy, ale ani střední třídy apod.) nebo politických rozdělení/kategorií (např. ideologie, tedy zda např. patří

---

³ Podle Barši a Císaře (2002: 103-104) si také mnohá z těchto hnutí uvědomují, že se moc nenachází pouze v oblasti politiky, ale že je přítomná i ve všech sociálních vztazích, politický boj proti mocenským asymetriím tak nelze omezit pouze na boj o (politické) zastoupení v oficiálních institucích, ale všude tam, kde lze tyto asymetrie pozorovat, tedy např. v rodině, školách, na pracovištích, psychiatrických ústavech, nebo nemocnicích.

do pravé, či levé části politického spektra, jsou liberální, či konzervativní apod.). Jinak řečeno jejich sociální základna a zájmy nejsou nějak třídně nebo ideologicky specifické. Nicméně Offe dále argumentuje, že členové nových hnutí nejčastěji pocházejí právě z nové střední třídy, do které (jak již bylo naznačeno) podle Offeho strukturálně patří lidé, kteří jsou vysoce vzdělaní, relativně ekonomicky zabezpečení a často jsou zaměstnaní v sektoru osobních služeb. Členskou základnu nových hnutí pak podle Offeho doplňují určité části tzv. staré střední třídy (např. farmáři, majitelé obchodů a řemeslníci) a tzv. dekomodifikované skupiny, tedy lidé, kteří „stojí“ mimo nebo na okraji pracovního trhu a jsou tak tržně marginalizovaní – např. studenti, ženy v domácnosti, lidé v důchodu nebo například nízce zaměstnaní mladí lidé. Podle Offeho (1985: 834) jsou pak tyto „vyloučené“ dekomodifikované vrstvy charakterizovány tím, že jejich „životní podmínky a šance“ jsou výrazně ovlivňovány, nebo dokonce utvářeny „přímými, vysoce viditelnými a často vysoce autoritářskými a restriktivními mechanizmy dozoru, vyloučení a sociální kontroly“ (Offe 1985: 834). Tito lidé jsou tak za takovýchto podmínek podle Offeho mají velmi omezené možnosti, což posléze často vede (spolu s tím, že mají více času pro jejich angažování v politických aktivitách) k tomu, že se bouří a protestují vůči stávajícím systémům.

2.3.3 Organizace

Pokud jde o vnitřní organizaci a utváření nových hnutí, vysvětluje Offe, že „způsob jakým se [v nových sociálních hnutích] množství jednotlivců stává kolektivními aktéry je vysoce neformální, ad hoc, diskontinuitní, závislý na kontextu a rovnostářský“ (Offe 1985: 829). Nová sociální hnutí tak podle Offeho nejsou závislé/nepoléhají na „organizační principy diferenciací“, které jsou typické pro klasické způsoby politické organizace, a to jak na úrovni horizontální (striktní rozdělení na ty, kdo jsou součástí hnutí, a ostatní), tak i vertikální (vedoucí představitelé/lídři nadřazení řadovým členům). Naopak jsou tato hnutí založena na splývání toho, co je považováno za soukromé a veřejné,

instrumentálního a expresivního chování, komunity a organizace a hranice mezi lídry a členy jednotlivých hnutí.

Podle Picharda je tak způsob organizace hnutí (jakožto volných vztahů zabraňujících možné oligarchizaci, často se zde například střídá vedení a společně se hlasuje o všech záležitostech) projevem jejich mimo-instituční povahy. Tímto svým uspořádáním a organizací se pak hnutí snaží napodobit/replikovat svou představu (ideálního) politického vedení/systému vládnutí a zároveň demonstrovat svůj negativní postoj vůči „dehumanizujícímu charakteru moderní byrokracie“ (Pichardo 1997: 416).

Celkově tak lze tvrdit, že je organizace nových sociálních hnutí založena na „volných, slabě hierarchizovaných formálních vztazích respektujících principy decentralizace, otevřenosti a demokracie“ (Znebežánek 1997: 39). Jednotlivé menší operační jednotky v rámci hnutí složitější organizační strukturu nepotřebují a samotná hnutí jako taková centralizaci odmítají (to může být vnímáno i jako přímý důsledek jejich ostře neohraničené sociální základny).

2.3.4 Taktiky

Nová sociální hnutí také podle Offeho (1985: 830) využívají taktik zahrnujících například demonstrace a další způsoby využití fyzické přítomnosti velkého počtu lidí. Tyto nestandardní/nekonvenční (a například díky využití různých kostýmů a symbolických reprezentací často záměrně dramatické) „prostředky“ pak slouží hnutím k mobilizaci veřejného mínění, zájmu veřejnosti, a tak i možnosti, jak následně ovlivňovat/mít vliv na politiku (Pichardo 1997: 415; Offe 1985: 830).⁴ K motivaci členské základny k těmto (často neformálním) aktivitám hnutí pak podle Znebežánka (1997: 38–39) slouží zejména orientace na cíle vyjadřující kolektivní potřeby účastníků, častým cílem účastníků je však pouze manifestace jejich postojů ke společně vnímanému problému (následně vyjádřená právě pomocí společensky výrazných/odlišných forem jednání)

---

⁴ Z tohoto důvodu je také pro hnutí důležitá pozornost masmédií (Znebežánek 1997: 39).

To, že hnutí využívají těchto taktik, jak tvrdí Offe (1985: 830), znamená, že jsou tyto skupiny pouze dočasně zformovanými (ad-hoc, nebo často i tzv. *single issue*) aliancemi spíše než skupinami založenými na společné ideologii nebo organizaci, a jejich účastníky tak (jak již bylo naznačeno) může být široká skupina lidí různých přesvědčení. Zároveň také nová hnutí těchto taktik využívají, protože nechtějí (a díky jejich neformální povaze ani nejsou schopna) vyjednávat o svých záležitostech/předmětech svého zájmu, neboť odmítají „obětovat“ jakoukoliv část těchto zájmů ve prospěch vyjednávání (zájmy, které prosazují, by tak ztratily smysl [Offe 1985: 831]). Podle Picharda (1997: 415) tak využití těchto taktik reflektuje ideologické zaměření těchto hnutí.

Podle Offeho (1985: 826) tak nová sociální hnutí využívají mimoinstitucionální politiky jako prostoru, který nemůže být poskytnut pomocí soustavy zásad a osvědčených způsobů jednání liberálních demokracií nebo sociálního státu. Tato skutečnost jim pak následně umožňuje (mimo toho, že se nemusí uchýlovat ke kompromisům) využívat již zmíněné nekonvenční formy jednání (tedy např. protesty a další formy expresivních akcí) (Znebežánek 1997: 39). I přes časté využití těchto netradičních taktik však využívají tato hnutí i některých klasických/tradičních postupů sociálních hnutí, jako je například lobbying, žaloby apod. (Pichardo 1997: 418).

2.4 Teorie nových sociálních hnutí

2.4.1 Formování teorie

Teorie nových sociálních hnutí byla společně se sociálním konstruktivismem, který ve studiu sociálních hnutí zdůrazňuje tzv. rámcování (*framing*) a kulturní procesy, určitým posunem od dříve (ve Spojených státech) převládající teorie mobilizace zdrojů (která vnímá sociální hnutí jako racionální aktéry zabývající se instrumentálním jednáním skrze formální organizace za účelem zabezpečení zdrojů a podpoření mobilizace). Tento nový přístup k výzkumu sociálních hnutí vychází z evropské tradice sociální teorie a politické

filozofie (zejména levicových, např. Gramsciho, Marcuse, Aglietta, nebo Laclaua a Mouffeové, ale i dalších autorů, např. M. Foucaulta) a do velké míry vznikl jako (kritická) reakce na nedostatečnou kapacitu analyzovat sociální hnutí klasickým marxismem, který měl tendenci privilegiovat proletářskou revoluci (s kořeny v oblasti produkce) a tím tak marginalizovat další formy sociálního protestu (Buechler 1995: 441-442; Znebežánek 1997: 35-37).⁵

Podle Crosseleyho (2002: 152) se tak na rozdíl od klasického marxismu teorie nových sociálních hnutí snaží popsat způsoby, kterými hnutí usilují o změny v kulturní, symbolické a „sub-politické“ rovině (tedy nikoliv prostřednictvím proletářské revoluce) a poměrně příznačně tak její zaměření vystihuje známý feministický slogan „osobní je politické“. Cílem teorie nových sociálních hnutí tak (na rozdíl od předchozích teorií sociálních hnutí) nebylo pouze odpovědět na otázku, *jak* hnutí vznikla, ale také *proč* vznikla a jaké socioekonomické a politické změny stály na pozadí jejich vzniku (Mayo 2005: 61).

Vliv na formování teorie nových sociálních hnutí podle Znebežánka (1997: 35–36) tak lze sledovat již ve 20. a 30. letech u Gramsciho (jako prvního z výše uvedených autorů, kteří na formování teorie měli vliv). Jak dále uvádí Znebežánek, podle Gramsciho vedla tehdejší změna povahy kapitalismu (vyčerpání průmyslové základny a „přeorientování“ z výroby na spotřebu) k tomu, že byl kapitalismus nucen produkovat a upevňovat nové vzory „masové“ spotřeby, ty mohly být uplatňovány pouze za předpokladu, že je přijali pracující (zejména dělnická třída). Skutečnost, že spotřeba nejde (pomocí síly) vynutit, nýbrž pouze „naučit“, pak vedla ke změně forem mocenské kontroly – jejím

---

⁵ Podle Mayo (2005: 61) se však zejména marxističtí teoretici nových sociálních hnutí (pomocí teorie nových sociálních hnutí) snažili přijít na to/zdůvodnit, proč nelze na tato hnutí (jako novou formu sociálního konfliktu) aplikovat dřívější teorie třídního konfliktu.

hlavním nástrojem se stala kultura⁶, ta učila pomocí vzdělávacích institucí spotřebním vzorům a tím tak vytvořila teritorium pro vznik nových konfliktů (dříve náležící ekonomické sféře). Tyto vlivy měly pak podle Gramsciho vést k postupnému přibližování zájmů dělnické třídy dalším společenským třídám, které se (podobně jako dělnická třída) musely/byly nuceny bránit novým formám hegemonie. V čele revolučního boje tak již neměla stát výhradně dělnická třída (přestože některé její části v něm měly mít stále rozhodující úlohu), ale i další společenské skupiny, které by ji „doprovázely“.

Podle Znebejánka (1997: 33, 35, 38) se masové protesty v 60. a 70. letech setkaly s různým hodnocením, odvozeném od „politicky-intelektuálního zázemí“ badatelů, kteří se jimi zabývali. Konzervativní autoři vyjadřovali ohledně hnutí obavy a spatřovali v nich „anarchii v ulicích“, levicoví autoři pak v nově vznikajících hnutích viděli podnět k překonání nenaplněných marxistických předpokladů a *nástroj* společenské změny. Přestože byl však myšlenkový kontext doby a vývoj evropského levicového myšlení jedním z důležitých faktorů, který měl na formování teorie nových sociálních hnutí vliv, mnohem podstatnější vliv na její utváření měl vznik samotných sociálních hnutí, která poskytovala vznikající teorii „empirické zdroje“.

2.4.2 Základní myšlenky teorie

Jak tvrdí Buechler (1995: 442), i přes běžné užívání pojmu „teorie nových sociálních hnutí“ by bylo lepší mluvit o (více) „teoriích nových sociálních hnutí“, protože existuje na toto téma více různých přístupů/variací toho, co je obecně považováno za teorii nových sociálních hnutí lišících se podle jednotlivých badatelů (Buechler zmiňuje např. Alaina Tourainea, Alberta Melucciho, Manuela Castellse, či Jürgena Habermase, dalším z významných teoretiků nových hnutí je pak např. ještě Claus Offe).

---

⁶ Jak píše Barša a Císař (2004: 6) politická moc byla udržována také pomocí sociálních a kulturních praktik a přesunula se tak z oblasti ekonomické „základny“ do oblasti považované ortodoxními marxisty za „nadstavbu“.

Buechler (1995: 442) pak shrnul jako jejich základ – tedy to, co můžeme považovat za obecně přijímanou teorii nových sociálních hnutí – do několika obecných bodů. Prvním z těchto šesti generalizujících bodů teorie nových sociálních hnutí je symbolické jednání v občanské společnosti nebo kulturní sféře jako hlavní oblasti kolektivního jednání oproti instrumentálnímu jednání ze strany státu nebo politické sféry. Druhým bodem je jednání aktérů hnutí podporující a zaměřující se na dosažení autonomie a sebeurčení jako opak strategií zdůrazňujících maximalizaci vlivu a moci. Třetím bodem je význačnost/převaha post-materialistických hodnot v jednání hnutí oproti konfliktům o materiální zdroje. Čtvrtým bodem je sociální konstrukce kolektivních identit a identifikace jednotlivých skupinových zájmů oproti předpokládání, že jsou tyto konfliktní skupiny a jejich zájmy dané strukturálně. Pátým z Buechlerových bodů je sociální konstrukce křivd a ideologie (aktérů/sociálních hnutí) oproti předpokládání, že mohou být (tyto křivdy a ideologie) odvozeny ze strukturálního umístění aktérů. Posledním šestým bodem je velký počet neformálních, latentních a dočasných sítí (často tvořící základ hnutí) místo spoléhání na formální (centralizované) formy organizace.

Za nejdůležitější společný bod ale Buechler (1995: 442) označuje skutečnost, že všechny verze/variace teorie nových sociálních hnutí pracují s nějakou formou společenské/sociální totality (ať už ji nazývají jako post-industriální společnost, informační společnost, nebo např. pokročilý kapitalismus), která zajišťuje potřebný kontext pro vznik kolektivního jednání a snaží se tak teoretizovat historicky specifické utváření společnosti jako strukturální pozadí současných hnutí.

2.4.3 Shrnutí a konceptualizace nových sociálních hnutí

Pokud tedy generalizujeme výše uvedené poznatky o nových sociálních hnutích, lze říci, že:

- nová sociální hnutí se zaměřují především na oblast kultury (a jednání zaměřeného na post-materialistické hodnoty) jako protikladu

instrumentálního jednání ze strany politiků nebo státu, například tedy na otázky týkající se životního stylu, (celkové) kvality/podmínek života, autonomie a identity, které stojí v opozici vůči maximalizaci vlivu a moci a hodnotám, jako je například manipulace, kontrola, byrokratizace a regulace.

- členové nových sociálních hnutí se nevymezují na základě konkrétní ideologie či sociální třídy, nejčastěji však jejich členové spadají do (sociální kategorie) tzv. nové střední třídy, jsou tedy vysoce vzdělaní, relativně ekonomicky zabezpečení a často zaměstnaní v neproduktivních ekonomických sektorech, které jsou z velké části závislé na financování státem (např. tedy v oblasti umění, akademické oblasti, nebo veřejném sektoru), dalšími členy hnutí pak mohou být také tržně marginalizované, „dekomodifikované“ skupiny, jako jsou např. studenti, lidé v důchodu nebo ženy v domácnosti a určité části tzv. staré střední třídy (např. řemeslníci, majitelé obchodů, nebo drobní zemědělci/farmáři).
- organizace těchto hnutí je založena na decentralizaci a neformálních, dočasných vztazích mezi členy, které zabraňují možné oligarchizaci uvnitř těchto hnutí, touto značně volnou organizací a vnitřním fungováním se pak snaží napodobit/replikovat (podle nich) ideální formu politického vedení a zpochybňovat stávající (podle hnutí nevyhovující) politické struktury (vyžívají tedy tzv. prefigurativní politiky, jejíž principy byly uvedeny výše).
- tato hnutí zároveň využívají nekonvenčních/neformálních taktik (například protestů a dalších expresivních akcí) a symbolických reprezentací, které slouží těmto hnutím k mobilizaci veřejného mínění a zájmu veřejnosti a zvyšují jejich možnost ovlivňovat politik

3 Širší kontext předcházející vzniku hnutí

3.1 Rostoucí ekonomická nerovnost ve Spojených státech

Ekonomická nerovnost mezi nejmajetnějším „jedním procentem“ a zbylými obyvateli ve Spojených státech během posledních 40 let poměrně výrazně rostla. Tento nárůst nerovnosti zde však (poměrně paradoxně) nebyl spojen s větší mírou redistribuce (Spojené státy jsou např. jedinou ze zemí OECD, která i přes rostoucí nerovnost příjmů před zdaněním v 80. a 90. letech vykazovala snižující se míru redistribuce) (Dube – Kaplan 2012: 1).^{7,8}

Podle Stiglitze (2011) nejmajetnější minorita ve Spojených státech (pověstně „jedno procento“ nejbohatších) pak v roce 2011 zodpovídala za přibližně jednu čtvrtinu státních příjmů, nebo přibližně 40 procent celkového bohatství Spojených států. Zatímco tak příjmy nejmajetnějšího jednoho procenta během posledního desetiletí (od roku 2011) rostly, příjmy střední vrstvy se naopak snižovaly (např. u mužů se středoškolským vzděláním za poslední čtvrt století příjmy klesly o 12 procent), veškerý ekonomický růst tak v posledních desetiletích směřoval právě k nejmajetnější vrstvě obyvatel. V rámci ekonomické nerovnosti tak stály Spojené státy za zeměmi Evropy, ale např. i Íránem či oligarchy vedeným Ruskem, a zatímco některé z bývalých center ekonomické nerovnosti v Latinské Americe (např. Brazílie) zavedla opatření pro její snížení, Spojené státy jí naopak umožnily růst.

Podle Emmanuela Saeze a Gabriela Zucmana (2014) nerovnost příjmů ve Spojených státech během posledních čtyř desetiletí průběžně narůstala z velké části díky zvyšování platů vedoucích pracovníků a úspěšných podnikatelů. Nicméně velký podíl na ekonomické nerovnosti podle nich měla i rostoucí

---

⁷ Zde je ekonomická nerovnost myšlena jako nerovnost příjmů před zdaněním.

⁸ Podle Dubea a Kaplana je jedním z jevů vysvětlující tento paradox mobilita politických zdrojů, která byla podle nich na straně lidí s nižšími příjmy snížena právě větší ekonomickou nerovností. To dokládá fakt, že během posledních dvou desetiletí došlo k téměř úplnému vymizení odborů v soukromém sektoru. Přičemž právě odbory byly historicky nejdůležitějšími institucemi prosazující vyšší mzdy a programy sociálního pojištění (Dube – Kaplan 2012: 1).

nerovnost bohatství⁹ ve Spojených státech. Od dob Velké hospodářské krize ve 30. letech do konce 70. let 20. století ve Spojených státech došlo ke značné demokratizaci bohatství, avšak od konce 70. let začala nerovnost bohatství prudce stoupat a v roce 2012 se nerovnost dostala na stejnou úroveň, jakou měla koncem 20. let (tedy těsně před Velkou hospodářskou krizí, v éře, kdy velkou část *bohatství* tvořilo dědictví nabyté magnáty během tzv. *Gilded Age*). Vyjádřeno v číselných hodnotách majetek nejbohatší frakce 0,1 procent obyvatel (přibližně 160 000 rodin, jejichž čistá aktiva představovala v roce 2012 více než 20 milionů dolarů) vzrostl od roku 1970 do roku 2012 ze 7 na 22 procent.

Bohatství výše uvedené nejbohatší 0,1 procent amerických obyvatel pak rostlo nejvíce a nejrychleji – tyto nejmajetnější rodiny s vlastnictvím přesahujícím 20 milionů dolarů zaznamenaly daleko výraznější nárůst bohatství než zbytek populace (např. i rodin s bohatstvím v hodnotě „pouze“ několik milionů dolarů, patřící mezi 10 procent nejbohatších, jejichž celková hodnota bohatství od 70. let naopak nepatrně poklesla). Tento růst bohatství zlomku nejbohatších obyvatel byl doprovázen poklesem bohatství střední třídy, navzdory růstu od 20. let do poloviny 80. let 20. století, kdy se podíl bohatství „spodních 90 procent“ ve Spojených státech zvýšil z 15 na 36 procent, od poloviny 80. let tento podíl průběžně klesal a v roce 2012 pak představoval pouze 23 procent z celkové hodnoty bohatství ve Spojených státech (přibližně stejně jako v roce 1940). Příčinou tohoto poklesu bylo zejména rostoucí zadlužení rodin střední třídy, které sice disponovaly vlastními domy a penzemi, ale zároveň musely splácet vyšší hypotéky a vyšší spotřebitelské úvěry a studentské půjčky. Toto rostoucí zadlužení bylo po určitou dobu kompenzováno rostoucí tržní hodnotou aktiv, kterými tyto rodiny disponovaly, nicméně to přestalo platit po velké finanční krizi mezi lety 2007–2009, kdy průměrná reálná hodnota bohatství spodních 90 %

---

⁹ Saez a Zucman (2014) definují bohatství jako souhrn všech aktiv, které dotyčné osoby vlastní, jejich domy, penzijní spoření a bankovní konta, po odečtení všech dluhů (tento majetek může být získán prací, spořením, ale i např. dědictvím).

výrazně klesla. Průměrné bohatství nejbohatšího jednoho procenta v roce 2012 dosahovalo téměř stejných rekordních hodnot jako v roce 2007 a zvládlo se tak z neblahých ekonomických důsledků finanční krize poměrně úspěšně „zotavit“. To samé se ovšem nedá říci o průměrném bohatství spodních 90 procent, které se od dob finanční krize v roce 2000 již „vzpamatovat“ nestačilo a v roce 2012 činilo pouze 80 000 dolarů, tedy přibližně stejné hodnoty jako v roce 1986 (Saez-Zucman 2014).

Rostoucí ekonomická nerovnost je pak podle Saeze a Zucmana (2014) způsobena zejména nerovností příjmů nejmajetnějšího jednoho procenta a zbytku obyvatel (zisky reálných mezd střední třídy a nižších vrstev obyvatel byly v posledních třiceti letech pouze omezené, zatímco reálné mzdy jednoho procenta nejbohatších rychle rostly) a omezenou možností spodní většiny amerických obyvatel šetřit – ukládat si část svých zisků (v posledních třiceti letech je v této oblasti opět u spodních 90 procent pozorovatelný znatelný pokles). Pokud budou tyto trendy pokračovat, ekonomická nerovnost se bude podle Saeze a Zucmana dramaticky zvyšovat, ti nejbohatší budou ještě bohatšími a majorita zbylých obyvatel nebude vlastnit téměř nic – jejich dluhy budou mít téměř stejnou hodnotu jako jejich aktiva. Zděděné bohatství by se tak v dohledné budoucnosti mohlo stát determinantem a zásadní rozdělovací linií, mezi těmi, kteří disponují majetkem a nemajetným zbytkem obyvatel.

Časopis Economist pak poukazuje na skutečnost, že je dnes díky technologickému pokroku a jeho (pozitivnímu) dopadu na kvalitu a ceny těžší interpretovat jevy spojené s ekonomickou nerovností (např. i chudší lidé a dělnická třída si např. mohou dopřát lepší smartphone nebo ledničku) a že nerovnost spotřeby (která je podle časopisu celkově lepším ukazatelem „celkového materiálního blahobytu“ jako zásadní, referenční hodnoty) roste mnohem mírnějším tempem než nerovnost příjmů. Nicméně nerovnost má mnohem širší morální podtón – podstatné totiž není to, kdo má lepší mobilní

telefon a kdo ho komu závidí, ale to, že nerovnost uzavírá ohromnému množství lidí možnost kvalitativního zlepšení jejich života (The Economist 2014).

Podle Stiglitze (2011) je pak zvyšující se nerovnost odvrácenou stranou snižujících se příležitostí a má za následek, že nejsou využívány nejproduktivnějším možným způsobem lidské schopnosti/potenciálu. Čím více je pak společnost majetkově rozdělená, tím méně je nejmajetnější minorita ochotná investovat na společné potřeby a tím více se od sebe jednotlivé sociální vrstvy obyvatelstva vzdalují. Elitní skupina nejbohatších obyvatel se nemusí spoléhat na vládní podporu vzdělávání, zdravotní péče nebo zajištění osobní bezpečnosti, protože si všechny tyto služby může obstarat z vlastních financí, ale zároveň má strach z příchodu/zvolení silné vlády (té, která by byla schopna zajištění rovnováhy a investice svého bohatství a státních příjmů pro dosažení společného dobra/blahobytu) a je tak spokojena (i přes občasné stížnosti) se současným politickým pořádkem, který není schopen rozsáhlejší re-distribuce a politických změn. Spojené státy tak podle Stiglitze již dlouho nejsou onou „spravedlivou“ společností, ve které platí rovnost příležitostí a stejná možnost prosadit se a dostat se „nahoru“ na pomyslný vrchol společenského žebříčku. Příležitost chudších obyvatel i střední třídy dostat se na pomyslný vrchol je podle mnoha ukazatelů velmi limitovaná (nezaměstnanost mladých lidí se např. v době vzniku článku pohybovala okolo 20 procent a jeden ze šesti Američanů nebyl schopen získat práci na plný úvazek, i když o ni měl zájem).

Relativně nedávné vládní protesty v zemích jako např. Egypt, Tunisko, Libye nebo Bahrajn (tedy tzv. protesty Arabského jara) pak podle Stiglitze (2011) dokazovaly, že osud nejbohatší minority se do značné míry odvíjí a je závislý na osudu zbylé většiny obyvatel, neboť právě tyto protesty měly několik sjednocujících znaků. A to především, že byly vedeny ve společnostech, ve kterých naprostá menšina (méně než jedno procento) vlastní ohromný podíl bohatství, ve společnostech, ve kterých je bohatství hlavním určujícím faktorem moci a které jsou notoricky zkorumpované, a v neposlední řadě ve společnostech,

ve kterých často tato nejmajetnější část obyvatel stála v cestě politickým změnám, které by vedly ke zlepšení životních podmínek (sociálních, ekonomických, politických) většiny ostatních.

3.2 Ekonomická krize

V roce 2008 došlo ve Spojených státech ke zhroucení obrovských finančních korporací (*AIG, Goldman Sachs* nebo *Deutsche Bank, Wachovia, Merrill Lynch, Bank of America, JP Morgan Chase, CitiGroup* a *Wells Fargo*), které byly následně shledány americkou agenturou FDIC (*Federal Deposit and Insurance Corporation*) jako „příliš velké na to, aby mohly padnout“ (z anglického *too big to fail*) a byly tak před bankrotem zachráněny pomocí státních dotací (též označovaných jako *bailouts*) zhmotněných v podobě tzv. TARP, *Troubled Asset Relief Program* fondů, jejichž celková hodnota činila přibližně 700 milionu dolarů. Tato vládní politika a „záchrana“ amerického finančního průmyslu pak měla citelný dopad na americkou společnost. Pokud pak lze brát USA jako ukázkový model kapitalistického systému, může se jevit toto jednání jako poměrně překvapivé. V opravdovém kapitalismu by totiž k žádnému *bailoutu* nedošlo a jednotlivé společnosti by byly nahrazeny jinými, silnějšími hráči na trhu (Ellis 2013: 13–14).

3.3 Příčiny a vznik krize

Před vypuknutím samotné finanční krize byla většina hospodářského výkonu (dvě třetiny až tři čtvrtiny) Spojených států založena na obchodu a podnikání s nemovitostmi (Mezřický 2011: 26). Tržní ceny nemovitostí na americkém trhu začaly znatelně růst již od 90. let 20. století, neboť v této době šlo poměrně snadno získat na nemovitosti půjčky (hypotéky), a tak byl o nemovitosti poměrně velký zájem. Díky tomu, že ceny nemovitostí dlouhodobě rostly a hypotéky byly vázány na konkrétní nemovitosti, se banky nezdráhaly klientům na bydlení půjčovat. To bylo ještě umocněno nízkými úvěrovými

sazbami pro banky ze strany Federálního rezervního systému (Weiss-Kozák 2012: 8).

Půjčky a hypotéky bankéři poskytovali i lidem s nízkými příjmy špatným hodnocením (bonitou), klienti bank však často složitým smlouvám pořádně nerozuměli a nevěděli tak o některých rizicích (zejména vysokých úroků), která jsou s nimi spojená. Tyto rizikové půjčky byly (právě díky vysokým úrokům) značně výnosné a v době před krizí představovaly jedny z nejvýhodnějších investic, a tak i zdroj vysokých zisků pro banky, které s nimi obchodovaly. Aby pak došlo ke snížení rizikovosti těchto investic, začaly finanční instituce obchodovat s tzv. deriváty, tedy cennými papíry složenými z mnoha hypoték různých klientů (nesplacení jedné půjčky tak např. snižovalo/nehrožovalo hodnotu celého derivátu). Celé situaci pak nepřispěly ani některé ratingové agentury (hodnotící právě rizikovost investic), které těmto „toxickým“ derivátům dávali vysoké hodnocení a v podstatě je tak označovaly jako nerizikové. Podíl na vytvoření krize je také připisován vládním hypotečním agenturám *Fannie Mae* a *Freddie Mac*, které byly federálně zřízené již ve 30. a 70. letech, aby podpořily/nastartovaly hypoteční trh, a které nakupovaly (a de facto tak i ručily) právě za hypotéky klientů s nízkou bonitou (Kozák-Weiss 2012: 9-10).

Důsledky této finanční bubliny se začaly projevovat již na přelomu roku 2006 a 2007, kdy začali mít někteří z dlužníků problém se splácením svých hypotekárních půjček (úvěry na půjčky začaly růst), to následně vyústilo v zastavování nemovitostí ze strany bank, pokles cen nemovitostí na americkém trhu s nemovitostmi a pokles cen finančních derivátů, majitelé nemovitostí tedy nemohli své nemovitosti prodat a cena derivátů se náhle ukázala jako téměř nulová. To znamenalo vážné problémy pro banky, které do derivátů investovaly, což se jako první projevilo v březnu 2008 na bance *Bear Stearns*, jejíž úplnému zhroutení (bankrotu) zabránilo pouze převzetí další investiční bankou *JP Morgan*. Počátkem září pak došlo k nucenému státnímu převzetí (tedy v podstatě zestátnění) výše uvedených hypotečních agentur *Fannie Mae* a *Freddie Mac*.

Nedlouho poté (15. září) pak zbankrotovala ohromná investiční instituce *Lehman Brothers*, která mimo jiné vydělávala na tom, že „toxické“ deriváty pojišťovala proti možným ztrátám a v podstatě za ně tak ručila, poté, co došlo k výše uvedeným problémům a investoři chtěli své pojistky vyplatit, neměla tato společnost dostatek aktiv. Po pádu společnosti *Lehman Brothers* se staly terčem investorů i další významné investiční banky např. *Morgan Stanley* nebo *Goldman Sachs* či *Merill Lynch*) a s vážnými problémy se potýkalo mnoho dalších finančních institucí (např. obrovská pojišťovací společnost *AIG*). Banky držely mnoho derivátů, které nebylo najednou možné ocenit a reálně hrozilo, že dojde ke zhroucení celého finančního systému (a tedy i devastaci americké ekonomiky a celoživotních úspor mnoha amerických obyvatel), americká vláda tak byla nucena přijmout (již zmíněnou) sérii opatření a dotací (*bailouts*) pro podporu finančních institucí, které měly této situaci předejít (Kozák-Weiss 2010: 10–11; Musílek 2008: 6–7).

Tyto problémy finančních trhů se téměř okamžitě přenesly i do Evropy, neboť mnoho z Evropských bank investovalo i na amerických trzích. V nastalé situaci bylo značně obtížné odhadnout, které banky jsou solventní a které přišly o svá aktiva při obchodování s hypotékami. Komplikovanost a rychlost, s níž k celé situaci došlo, způsobila, že banky ztratily přehled o tom, jestli mají dostatek aktiv pro uhrazení částek, které dlužily svým vkladatelům a kreditním věřitelům, a přehled o tom, jak jsou na tom ostatní banky. To vedlo k prudkému nárůstu cen mezibankovních půjček (banky si přestaly půjčovat úplně, nebo pouze s vysokými úroky). V Německu například již během srpna 2007 musela německá vláda zachránit před krachem banku *IKB Deutsche Industriebank*, která se dostala do závažných problémů právě kvůli ztrátám spojených s obchodováním „pochybných“ hypoték. Nedlouho na to oznámila jedna z největších francouzských finančních institucí *BNP Paribas*, že musí „zmrazit“ celkem tři ze svých investičních fondů (nešlo z nich tedy vybírat výběry v hotovosti), na což následně reagovala evropská centrální banka ECB krátkodobými dotacemi

evropských bank v hodnotě téměř 100 miliard euro, aby stabilizovala podmínky finančních trhů v eurozóně. Po pádu *Lehman Brothers* v srpnu 2008 pak čelily podstatným problémům i další evropské banky (před krachem musela být zachráněna například i obrovská belgicko-lucembursko-nizozemská finanční společnost *Fortis*), ale i celé bankovní systémy (například na Islandu musela vláda převzít kontrolu nad třemi největšími bankami a následně zažádat o pomoc Mezinárodní měnový fond). Nastalá krize tak znamenala výrazné finanční problémy pro mnoho dalších evropských zemí (např. Španělsko, Irsko, Velkou Británii nebo Maďarsko) a následně v roce 2010 v Evropě přerostla v krizi Eurozóny (Kozák-Weiss 2010: 10–11; Hodson-Quaglia 2009: 940–941; Mezřický 2011: 26–27).

3.4 Důsledky krize a pokles důvěry ve vládní politiku

Důsledky finanční krize měly přímý vliv na široké spektrum lidí/obyvatel téměř po celém světě. Mnoho lidí přišlo o své domovy (případně se muselo smířit se snížením jejich hodnoty) nebo zaměstnání a důsledky krize se dotkly měst a obcí. Ve Spojených státech byla záchrana finančních institucí (financovaná z peněz daňových poplatníků) následována prudkým poklesem hodnoty amerického byznysu, společností a (podnikajících) jednotlivců. Krize ve Spojených státech vedla k prudkému poklesu důvěry veřejnosti ve Wall Street, k rostoucím podezřením společnosti, o tom, co bylo pravým původcem krize (viz dále), a ke zpochybnování samotné schopnosti americké vlády zajistit bezpečí svým obyvatelům (Ellis 2013: 13–14; Mezřický 2011: 28).

Za jednu z hlavních příčin vzniku krize byla později označena chamtivost a chtivost bankéřů. Ti se, jak již bylo uvedeno výše, obohacovali na poskytování úvěrů klientům s ne příliš dobrým hodnocením (nízké příjmy a bonita), jež bankéři navíc neinformovali o rizicích, které s těmito půjčkami souvisely. Za podstatnou příčinu však lze označit i nedostatečné finanční regulace (ponechání volnosti trhům) spojené se špatným fungováním ratingových agentur hodnotících

úvěrová rizika (viz výše), které bankéřům zmíněné chování umožňovaly (ČT24: 2009; Mezřický 2011: 27).

Skutečnost, že banky byly „zachráněny“ na úkor „obyčejných lidí“ pak dokazovala, do jaké míry měli na instituce amerického státu vliv ekonomičtí aktéři (např. vrcholní manažeři, ředitelé a právníci spojeni s Wall Street) kontrolující obě největší americké politické strany. Vliv těchto vrcholných ekonomických aktérů (vycházející z jejich bohatství vázaného na zisky z kapitálu a často i specifických vazeb na zisky finančního sektoru) je tak možné sledovat na pozadí deregulace finančního sektoru v 80. a 90. letech, vládní záchrany (tedy tzv. bailoutů) finančních institucí po poslední finanční krizi nebo následném vzniku pouze několika málo redistribučních sociálních politik. Neschopnost a selhání soukromého trhu v generování všeobecné prosperity byla následována neschopností vlády demokratů v čele s B. Obamou generovat adekvátní politická opatření/odpověď na toto selhání. Tyto skutečnosti pak značně přispěly ke vzniku hnutí Occupy Wall Street (OWS) (Dube – Kaplan 2012: 2).

4 Hnutí Occupy Wall Street

4.1 Co znamená hnutí OWS?

Occupy Wall Street (dále jen OWS) je protestním hnutím, které začalo 17. září 2011 prvními protesty v newyorském Zuccotti Parku (později protestujícími přejmenovaném na „Liberty Square“) nedaleko finančního centra Wall Street. Cílem těchto protestů a hnutí bylo především vyjádření nesouhlasu s mocí „nejbohatšího jednoho procenta“ (jedním z hlavních sjednocujících hesel hnutí je, že zastává právě zájmy většiny „99 procent“ lidí/obyvatel vůči nejbohatšímu „jednomu procentu“) a tedy negativnímu vlivu velkých bank a (finančních) korporací na „demokracii“ ve Spojených státech a podílu Wall Street (jako centra finančnictví) na vytvoření finanční krize (OccupyWallStreet 2015a; Gould-Wartofski 2015: 3).

Podle Zicka (2011), se tak lidé v Zuccotti parku (jako v prvním místě „okupace“ hnutí OWS) shromáždili, aby vyjádřili svůj nesouhlas se stavem, ve kterém se nacházela americká demokracie (tedy se stavem, ve kterém podle nich ve Spojených státech byla/panovala vysoce nevyvážená/nerovná distribuce bohatství, korporace a jejich zájmy mohly „svobodně“ ovlivňovat [doslova „držet jako rukojmí“] demokratické instituce a procesy a rapidně se tak snižovala možnost dalšího zlepšení či šance na prosperitu/blahobyt většiny amerických občanů, viz předchozí tematická kapitola). Tímto aktem tak podle Zicka protestující z řad OWS využili práva prvního dodatku americké ústavy (podobně jako v minulosti např. abolicionisté či sufražetky), podle kterého jsou veřejné prostory jako ulice nebo parky volně dostupné občanům (jsou zde doslova označeny jako „tradiční občanská fóra“), aby se zde mohli svobodně shromažďovat a společně řešit záležitosti týkající se veřejného zájmu. Neformální cestu vyjádření nesouhlasu – tedy okupace veřejného prostoru a protestů místo například politické aktivity pomocí tradičních demokratických institucí, si pak protestující z řad OWS vybrali zcela záměrně, neboť právě tyto instituce byly tím, kdo je v první řadě zklamal. Zároveň pak pomocí těchto protestů připomněli „těm, kdo vládou“ jejich politickou odpovědnost a ostatním lidem, že tito jejich zástupci „vládou“ pouze s jejich svolením.

V tomto ohledu je také důležité zmínit, že toto hnutí nemá žádného oficiálního představitele, a tak ani žádnou „vertikální“ organizační strukturu a nevymezuje se ani na základě specifické rasy, genderu či politického přesvědčení svých členů. Z New Yorku se pak toto hnutí, které bylo inspirováno protesty v Tunisku a Egyptě, rozšířilo do dalších více než 100 měst ve Spojených státech a 1 500 měst po celém světě (ve Spojených státech např. do Oaklandu, Atlanty, Chicaga, globálně např. do Atén, Londýna nebo Madridu) (OccupyWallStreet 2015a, 2015b; Gould-Wartofski 2015: 3).

4.2 Globální vlna protestů a situace před vznikem hnutí OWS

Již 25. února 2011 na egyptský Národní den se na egyptském náměstí Tahrir (v překladu „svoboda“) shromáždily stovky lidí, aby protestovaly proti výrazně represivním podmínkám (tedy například rozsáhlé korupci, nezaměstnanosti a policejní brutalitě) režimu Hosniho Mubaraka. Z podobných důvodů později protestovali lidé i v dalších arabských zemích jako např. Tunisku, Lybii, Alžírsku, Bahrajnu a na dalších místech v Egyptě, a prostřednictvím těchto protestů se tak dožadovali práva podílet se a angažovat ve svých společnostech „naplno a s důstojností“ (tato série protestů byla později označována jako tzv. Arabské jaro) (Akbaba 2013: 30; Calhoun 2013: 28).

Zatímco severní Afrikou zmítala vlna protestů, na Evropu dolehly důsledky finanční krize, která se nejvýrazněji projevila v zemích jižní Evropy – Španělsku, Řecku a Portugalsku. Kvůli negativním společenským dopadům krize (mnoho lidí v těchto zemích přišlo např. o práci, důchody a sociální služby), případně korupci či úsporným opatřením, a tak i celkové krizi jejich vlád a politického vedení, se pak lidé v těchto zemích začali hromadně „bouřit“ a „okupovat“ významná veřejná prostranství (především náměstí) (Akbaba 2013: 30; Calhoun 2013: 28).

Pokud se zaměříme na protesty ve Španělsku (jako na okupace, které do velké míry později ovlivnily podobu OWS), zde protesty začaly 15. května 2011, kdy vyšly v mnoha španělských městech demonstrovat do ulic tisíce lidí. Poté, co skončila demonstrace v Madridu, se někteří z protestujících rozhodli strávit noc na náměstí *Puerta del Sol*, aby zde diskutovali o tom, co si představují pod pojmem demokracie, nebo o možné politické budoucnosti své země (tedy o otázkách, které nebyly ani naznačeny místními politiky v jejich kampaních do blížících se komunálních voleb). Postupně se na tomto i na dalších náměstích (např. náměstí *Catalunya* v Barceloně) začala vytvářet „ležení“ (španělsky *acampadas*), která žila svým vlastním životem a fungovala bez jakékoliv „vertikální“ struktury, vůdců a formální organizace (např. pomocí tzv. Valných

shromáždění a „komisi“, tento systém organizace se později v podobné podobě objevil i během protestů typu Occupy, viz dále). Během několika málo následujících dní se podobná „ležení“ a okupace veřejných prostranství rozšířily do mnoha dalších měst ve Španělsku (ale i globálně, ve Spojených státech v té době však pouze omezeně) a vešla do obecného povědomí jako hnutí 15-M, nebo „*indignados*“ (v překladu „Pobouření“) (Castells 2012: 112–114, 130-131).

Na druhé straně oceánu se ve Spojených státech na začátku téhož roku (2011) postupně v reakci na negativní důsledky krize také začaly objevovat protestní akce a „okupace“ menšího rozsahu. Jednou z těchto akcí byl v únoru 2011 tzv. *Walkerville*¹⁰ ve Wisconsinu, kde protestující „obsadili“ (postavili si zde malé stanové ležení) budovu wisconsinského Kapitolu ve městě Madison a protestovali tak proti zákonu *Budget Repair Bill* prosazenému zdejším guvernérem Scottem Walkerem, který znamenal snížení (některých) sociálních příspěvků (např. penzí nebo zdravotního pojištění) a připravoval zaměstnance státních podniků o jejich kolektivní vyjednávací práva. Následně po několika dalších týdnech (na přelomu června a července 2011) došlo v New Yorku ke vzniku akce podobného typu a zřízení menšího „stanového ležení“ s názvem *Bloombergville*, jehož účastníci protestovali proti rozpočtovým škrtům a propouštění státních zaměstnanců navrhovaných starostou této finanční metropole Michaelem Bloombergem. *Bloombergville* byl rozpuštěn počátkem července, poté, co došlo ke schválení výše zmíněných rozpočtových škrtů. I přesto však byla tato protestní akce lze označit jako úspěšná, neboť městská rada zrušila plánované hromadné propouštění učitelů, které bylo součástí Bloombergova návrhu (Rowe-Carroll 2014: 21). Později v červenci¹¹ téhož roku (nedlouho poté, co byl rozpuštěn *Bloombergville*) pak kanadská skupina aktivistů zvaná „Adbusters“ vydávající stejnojmenný aktivistický časopis, pomocí

---

¹⁰ Název akce odkazuje na tzv. *Hooverilles*, chudinské čtvrti tvořené provizorními staveními, která si stavili lidé bez domova během Velké hospodářské krize ve 30. letech (Terkel 2011).

¹¹ Příspěvek vybízející k „okupaci“ Wall Street se na internetové stránce Adbusters objevil 13. července 2011 (Adbusters 2011).

několika komunikačních kanálů (plakátem ve svém časopise, pomocí hromadného e-mailu skupiny a příspěvku na jejím blogu) vyzvala na 17. září k „momentu podobnému Tahriru“ a nenásilné „okupaci“ Wall Street (Gauntery 2013: 2; Elliot 2011; Adbusters 2011; Terkel 2011).^{12,13}

4.3 Formování a cesta ke vzniku OWS

Podíl na vzniku Occupy Wall Street, ale nelze připisovat pouze Adbusters, již 14. září se např. protestní skupina/platforma A99 napojená na skupinu Anonymous pokusila (přestože neúspěšně) vyzvat/iniciovat „okupaci“ Zuccotti parku, další skupina aktivistů a protestních organizací (včetně např. skupiny *Veterans for Peace*) také například plánovala během dubna 2011 okupaci náměstí *Freedom Plaza* ve Washingtonu D.C. Následné svolání k protestům ze strany Adbusters tak nelze vnímat jako samostatnou iniciativu této skupiny, ale spíše vyústění a propojení akcí, které probíhaly již delší dobu před ním (Rowe-Carroll 2014: 21; Castells 2012: 161).

V souvislosti s přípravou protestů OWS v New Yorku je také nutné zmínit, že již na přelomu července a srpna (2011) se začaly scházet v New Yorku různé typy aktivistů (někteří z nich byli mladí a v protestování nezkušení, jiní naopak staršími, zkušenými aktivisty, kteří se v minulosti např. účastnili již některých protestů antiglobalizačního hnutí nebo se zapojovaly do činnosti dalších sociálních hnutí) a politicky zaměřených umělců, spisovatelů či studentů, kteří se nejdříve scházely v rámci jednotlivých „neformálních“ setkání a později na tzv. Valných shromážděních (*General Assemblies*) (Milkman-Luce-Lewis 2013: 5).

Tato shromáždění (ne náhodou podobná Valným shromážděním španělských *indignados*, neboť někteří z nich spolu např. s některými aktivisty

---

¹² Jak podotýká například Castells (2012: 161), toto datum bylo zvoleno symbolicky (přestože o tom příliš lidí nevědělo), neboť 17. září byla podepsána americká ústava.

¹³ Na plakátu, kterým začínal příspěvek vybízející k okupaci Wall Street, stálo doslova: „#OCCUPYWALLSTREET Jste připraveni na moment podobný Tahriru? 17. září, zaplavte spodní Manhattan, postavte stany, kuchyně, mírumilovné barikády a okupujte Wall Street.“ (Adbusters 2011; přeloženo autorem).

z protestů v Řecku nebo Egyptě se těchto shromáždění také účastnili a „přinesli“ sem tak tento způsob horizontální organizace z Evropy) se stala platformou pro debaty mezi aktivisty (mnoho z nich bylo zkušenými aktivisty, kteří se již dříve účastnili mnoha protestů, další pak byly úplnými „nováčky“ nadchnutými výzvou Adbusters), ale také místem plánování budoucí okupace a protestů. Řešilo se zde tedy například i to, jak postupovat při okupaci veřejného prostranství v centru New Yorku, jak celé protesty co nejlépe „rámovat“ či další organizační záležitosti (Milkman-Luce-Lewis 2013: 5, 8; Kroll 2011).

Shromáždění byla „čistě“ horizontální povahy (tedy bez jakékoliv hierarchie) a veškerá rozhodnutí zde byla přijata na základě konsenzu zúčastněných, zároveň tato shromáždění byla otevřená pro všechny, a mohl se jich tak zúčastnit kdokoliv, kdo měl zájem (podrobněji bude mechanismus Valných shromáždění vysvětlen dále). Později se tato shromáždění konala pravidelně pod názvem *New York City General Assembly* (NYCGA) v *Tomkins Square Parku*. Tyto debaty obvykle trvaly dlouhé hodiny (i více než 5 hodin) a účastnilo se jich přibližně 60–100 lidí (Kroll 2011a). V den, na který byly svolávány protesty a „okupace“ Wall Street (17. září 2011), se mělo konat Valné shromáždění u mrakodrapu *Chase Manhattan Plaza*, který byl dříve sídlem banky *JPMorgan Chase*, nicméně celé místo bylo uzavřeno policisty, a tak se shromáždění přesunulo do Zuccotti parku, kde se posléze stalo pomyslným „jádro“ a jediným de facto rozhodovacím orgánem (spolu s tzv. pracovními skupinami) hnutí OWS a následné okupace. Pokud tedy, jak tvrdí Kroll (2011a), Adbusters byli inspirací pro OWS, Newyorské Valné shromáždění (jež vzniklo právě na základě „výzvy“ na stránce Adbusters rozšířené touto skupinou již 13. července) a další komunitní skupiny (shromáždění se např. účastnili i někteří z někdejších účastníků *Bloombergville*) byly nedílnou součástí a „základy“ hnutí přímo na místě, které umožnily protesty a hnutí OWS reálně uskutečnit (Milkman-Luce-Lewis 2013: 5; Kroll 2011a).

4.4 Počátek protestů a stručná historie OWS

Ve finální den, kdy měly protesty vypuknout, tedy 17. září, se na původním místě setkání u sochy zuřícího býka v *Bowling Green*, jenž je symbolem Wall Street, sešlo kolem 2 000 lidí (což bylo poměrně mnoho lidí, ale stále méně než 20 000, ve které původně doufali Adbusters). Celé místo bylo ale obestavěno policejními zábranami, takže se zanedlouho protestující (včetně plánovaného Valného shromáždění) přesunuli do nedaleko vzdáleného Zuccotti parku. Koncem dne pak v tomto parku zůstalo kolem 200 lidí, kteří zde zůstali do noci debatovat a později se zde, i přes četnou přítomnost dohlížejících policistů, připravili na přenocování a samotnou „okupaci“ tohoto prostoru, která jak se později ukázalo, měla trvat několik dalších týdnů (Schneider 2011a).

Během prvního týdne v Zuccotti Parku zůstalo „pouze“ několik set protestujících, kteří čelili (téměř denně) četným represivním zásahům a zatýkání ze strany newyorské policie. Například již 19. září, poté co protestující začali na místě stavět stany, bylo násilně zatčeno celkem sedm protestujících. Represivní zásahy (ze strany policie) vůči protestujícím pak pokračovaly i během dalších dnů „okupace“. Skupina mladých protestujících dívek byla například bez jakéhokoliv zákonného důvodu zpacifikována pepřovým sprejem, další protestující byli během zatýkání doslova „omláceni“ o obrubník, a v neposlední řadě pak bylo při jednom z pochodů hnutí zatčeno uprostřed Brooklynského mostu přibližně 700 protestujících (Schneider 2011a). Tyto (a další, které následovaly později) násilné střety s policií, ale v konečném důsledku hnutí OWS napomohly, neboť je téměř vždy někdo natáčel a následně nahrál na internet, kde se videa často stala virálními, což následně posílilo zájem médií a získalo hnutí sympatie a podporu „obyčejných“ lidí (Schneider 2011a).

Během následujících týdnů se, jak tvrdí Gauntesy (2013: 2), hnutí OWS rozšířilo do dalších částí Spojených států. Mezi největší „okupace“ se řadily například protesty v Denveru, Los Angeles a New Yorku; 15. října se pak, během hnutím organizovaném „*Global Day of Rage*“, okupace rozšířily globálně.

V tento den se k „okupacím“ a protestům shromáždily tisíce lidí v přibližně 900 městech po celém světě (např. na newyorském *Times Square* se tento den sešlo protestovat kolem 20 000 lidí). Ve Spojených státech se tak hnutí OWS, jak se uvádí v krátkém dokumentárním snímku *History of an occupation* od Al Jazeera, během necelých čtyřech týdnů podařilo „zmobilizovat“ široké spektrum Američanů, aby společně protestovaly a dožadovaly se tak (kýžené) změny (Al Jazeera 2012).

Později, poté co se „okupace“ rozšířily po celých Spojených státech, pak také přibývalo zákroků a „snahy“ o potlačení jednotlivých protestů/„okupací“ ze strany lokálních představitelů, což vedlo k dalším střetům protestujících s policií. Asi nejkontroverznějším z těchto střetů bylo „vyklízení“ a zásah proti okupaci v Oaklandu 25. října 2011. Během tohoto policejního zásahu (ve kterém policie využívala například i slzný plyn a tzv. oslepující granáty) a následných potyček s protestujícími bylo zatčeno přes 100 protestujících a došlo k vážnému poranění válečného veterána z války v Iráku Scotta Olsena.¹⁴ Tento incident spustil následnou vlnu společenské kontroverze a rozhořčení nad brutalitou policejních zásahů vůči protestujícím (stejně tak jako sympatie a solidarity dalších „okupujících“); díky tomu, že byl Olsen právě válečným veteránem, který přežil válečné nasazení v Iráku, jen aby byl následně vážně zraněn během nenásilných protestů na půdě své rodné země (Al Jazeera 2012; Gaunty 2013: 2; McKinley-Wollan: 2011).

Během těchto několika týdnů se pak původní místo okupace a vzniku hnutí OWS, newyorský Zuccotti park, proměnilo v rušné stanové „městečko“, které hostilo stovky lidí, žilo svým vlastním životem a těšilo se nebývalému zájmu veřejnosti (Zuccotti park v době okupace navštívilo až stovky tisíc lidí), ale např. i médií a slavných osobností (kemp navštívili některé celebrity jako např. Kanye West, nebo Katie Perry, ale i další slavné osobnosti různého zaměření). Zdejší

---

¹⁴ Olsen utrpěl po zásahu policejním projektilem (údajně šlo o jednu z nádob/plechovek se slzným plynem) frakturu lebky (McKinley-Wollan: 2011).

„okupace“ pak měla například vlastní noviny *Occupy Wall Street Gazette* a mediální centrum, stravu pro zúčastněné zajišťovala místní kuchyně, a fungovala zde místní knihovna (tzv. *People's Library*), kde bylo k dispozici až 5 000 titulů (Gauntesy 2013: 2).

V průběhu listopadu, pak došlo k vyklizení/potlačení většiny protestů ve Spojených státech včetně „hlavní“ okupace a stanového ležení/kempu v Zuccotti parku. Během tohoto „vyklizení“ okupací bylo jen do počátku prosince zatčeno přibližně 5000 lidí a často při těchto zásazích docházelo (opět) ke zbytečnému/nepřiměřenému použití síly a represivních opatření (během „likvidace“ okupace v Zuccotti parku byla policií např. zničena i výše uvedená knihovna) a záměrnému nepokrytí těchto akcí médii, kteří k tomuto jednání měli svolení místních představitelů (příkladem může být opět „potlačení“ newyorské okupace, které probíhalo na „přímé nařízení“ starosty města Michaela Bloomberg, a za policií zamezeného přístupu novinářů a médií [Calhoun 2011]). Po vyklizení jednotlivých okupačních ležení pak došlo k fragmentaci hnutí a jeho aktivita se zaměřila/přesunula na více specifické lokální a různě zaměřené „okupace“ jako byla např. iniciativa okupace vysokoškolských kampusů *Occupy Colleges*, která byla zaměřená zejména jako protest vůči zvyšujícímu se studentskému zadlužení a snižujícím se pracovním příležitostem vycházejících studentů, a četné další „okupace“; například iniciativy *Occupy our Homes* („okupace“ zastavených nemovitostí za účelem „podpoření“ a vyjádření solidarity jejich majitelům) nebo *Occupy Sandy* (iniciativy pro humanitární pomoc obětem hurikánu „Sandy“) a mnoho dalších (Gauntesy 2013: 2; Manilov 2013: 208-210; Occupy Colleges 2011).

4.5 Organizace a struktura hnutí

Jak tvrdí Castells (2012: 178 – 179) hnutí Occupy již od počátku experimentovalo s různými formami organizace a způsobů rozhodování (případně komunikace), protože (toto hnutí) odmítalo být organizováno/vedeno na základě stejných formálních demokratických principů a personalizovaného vůdcovství, se

kterými nesouhlasilo a proti kterým se již od svého počátku vymezovalo. Postupně si tak hnutí vyvinulo vlastní model organizace, který se objevil již dříve (před Occupy) během protestů v Egyptě (např. náměstí Tahrír) a Španělsku (hnutí *indignados*) a který se s postupem času a přibývajícimi protesty (a tak i vzájemným sdílením zkušeností a informací mezi jejich účastníky, například pomocí internetových stránek jednotlivých protestů) vyvinul do podoby, kterou více či méně sdílela většina okupací.

Základním prvkem tohoto autentického „modelu“ organizace hnutí OWS je skutečnost, že hnutí nemá žádné formální vedení (tedy vůdce nebo skupinu vůdců), a to na kterékoliv úrovni - lokální, národní, ani globální (tento základní princip byl pak protestujícími striktně vynucován, kdykoliv se někdo pokusil zaujmout vedoucí postavení.). Hlavním (de facto) rozhodovacím orgánem jednotlivých okupací, tak byla již částečně zmíněná Valná shromáždění, jejichž rozhodnutí pak byla implementována pomocí tzv. komisí či pracovních skupin (Castells 2012: 178-179; Schneider 2011b).

Pro organizaci (případně sdílení nápadů a strategií mezi jednotlivými okupacemi), ale i šíření povědomí o hnutí a mobilizaci dalších lidí k protestům byly také velmi důležité různé typy nových médií, zejména sociální sítě (např. *Twitter*, *Facebook*, *Youtube*, nebo *Tumblr*), webové stránky jednotlivých „okupací“, které často obsahovaly například online-fóra, kalendáře s termíny dalších akcí, kontakty apod., nebo online-přenosy z místa „okupací“ (Castells 2012: 173-177; Pickeril-Krinsky 2012: 284-285).

Podle Pollety (2011) pak tato „síťová“ povaha (tedy například sdílení příspěvků o hnutí na sociálních sítích, nebo videí na *Youtube*) pomáhala hnutí OWS nejen s jeho organizací a šířením informací, ale zároveň i s vytvářením a šířením jeho kolektivní identity, a tak i mobilizováním podpory. Jinými slovy součástí hnutí nebyly jen protestující fyzicky přítomní v místech jednotlivých „okupací“, ale i široké spektrum dalších lidí, kteří například navštívili některá ze

shromáždění hnutí či hnutí jinak (např. zasláním finanční dotací, petic hájících práva protestujících apod.) podpořili.

4.5.1 Valná shromáždění a komise

Jak uvádí Schneider (2011b) Valné shromáždění je „*horizontálním, autonomním, bez jakéhokoliv vůdce [leaderless], na modifikovaném konsenzu založeným systémem, který má svůj původ v anarchistické myšlenkové tradici* [...]“¹⁵ Platí tak, že kdokoliv je na daném shromáždění přítomen, má zároveň právo se ho zúčastnit, kdokoliv může učinit návrh, případně na již učiněný návrh reagovat. Od každého ze zúčastněných se pak očekává, že se zapojí do rozhodovacího procesu pomocí předem stanovených gest. Dále platí, že každý hlas má na Valných shromážděních stejnou váhu a každý zde (jako jeho součást) může vyjádřit svůj názor, nicméně také platí, že by Valná shromáždění měla (ideálně) řešit záležitosti, které se nějakým způsobem týkají celé „okupace“. Jak již bylo naznačeno ve Schneiderově definici, shromáždění nemají žádného oficiálního vedoucího představitele (vůdce), nicméně průběh shromáždění usnadňují (pravidelně se střídající) moderátoři, kteří celou diskusi mezi zúčastněnými „moderují“ (zprostředkovávají), a tak pomáhají celé shromáždění uskutečnit (Castells 2012: 180).

Konkrétně v New Yorku pak bylo Valné shromáždění založeno na následujícím principu. Každý jednotlivec popíše svůj návrh a vysvětlí, proč je navrhován a jak může být proveden, poté mohou ostatní zúčastnění (na vyzvání moderátory) na návrh nějakým způsobem reagovat, např. požádat o dodatečné vysvětlení či objasnění návrhu, nebo formulovat své připomínky k danému návrhu (to je opět ulehčeno pomocí konkrétních gest). Po dostatečně dlouhé diskusi, když se celé shromáždění blíží ke konsenzu, pak moderátoři vyzvou všechny k vyjádření jejich názoru na každý návrh. Toto společné vyjádření

---

¹⁵ Modifikovaný konsenzus je souhlas nejméně 90 procent všech zúčastněných a bylo na něm založeno například Valné shromáždění v New Yorku. Shromáždění některých „okupací“ však byla založena i na konsenzu úplném (Castells 2012: 181).

probíhá z důvodu usnadnění pomocí smluvených gest rukou. Pokud se ohledně daného návrhu dosáhne pozitivního konsenzu (na shromáždění v Zuccotti parku více než 90 procent zúčastněných), je návrh přijat a může dojít k jeho uskutečnění (pověřenými skupinami nebo jedinci), pokud se konsenzu nedosáhne, znovu se o návrhu diskutuje a zúčastnění opět podávají své stížnosti, či argumenty pro a proti návrhu. Po této dodatečné diskuzi a projednávání návrhu pak dochází k další „kontrolé“ konsenzu, zároveň se pak při této příležitosti moderátoři ptají, jestli chce návrh a konsenzus někdo „blokovat“ (Gould-Wartofski 2015: 48-50; New York City General Assembly 2015).

Tzv. „Blok“ je možností, jak vyjádřit svůj důrazný nesouhlas s návrhem. Pokud je návrh tímto způsobem „zablokovan“, znovu se o tomto návrhu hlasuje. Tento návrh pak „projde“ pokud získá v tomto hlasování více, než 90 procent hlasů všech zúčastněných (tedy dojde k dosažení konsenzu). Pokud tomu tak není, navrhovatel je vyzván, aby návrh upravil a následně ho předložil na dalším Valném shromáždění (Gould-Wartofski 2015: 50; New York City General Assembly 2015).

V praxi se ukázalo dosažení konsenzu jako poměrně složité a časově náročné (Gould-Wartofski 2015: 50; Schneider 2011b). Pokud však ke konsenzu nakonec přeci jen došlo (v některých případech i po několika dnech vyjednávání), byl to podle Schneidera (2011b) úžasný pocit, doprovázený nadšením a mohutným aplausem všech zúčastněných.

Implementování rozhodnutí Valných shromáždění a organizaci uvnitř jednotlivých „ležení/kempů“ okupujících pak měly na starosti tzv. komise či pracovní skupiny. Tyto „implementační“ skupiny byly zaměřeny na jednotlivé tematické oblasti, například tedy na stravu, média, přímou akci, bezpečnost, finance, či správu zdrojů, sociální média, zdravotní a právní komise, či komise pro principy solidarity, umění a kulturu a mnoho dalších. Úkolem komisi/pracovních skupin také bylo (kromě jejich specifického zaměření) utváření konkrétních návrhů pro Valné shromáždění a tedy i rozpoznávání a

komunikování záležitosti, které se nějakým způsobem týkají všech okupujících. Zároveň platí, že se do činnosti a vedení těchto skupin může zapojit kdokoliv, a aby byly jednotlivé skupiny „uznány“, musí být schváleny Valným shromážděním (Castells 2012: 181-182; Schneider 2011b; New York City General Assembly 2015).

V New Yorku se pak pracovní skupiny setkávaly a řešily své záležitosti (tedy např. zajištění stravy pro protestující, bezpečnost celé okupace a produkci vlastních médií) každý den a Valná shromáždění se konala dokonce dvakrát denně. Mezi další aktivity hnutí patřily také například každodenní pochody protestujících ze Zuccotti parku na Wall Street (Milkman-Luce-Lewis 2013: 7).

4.6 Okupace veřejného prostoru jako taktika hnutí

Tzv. okupace (tedy nenásilné obsazení) veřejného prostoru, kterou podle Mulberryho (2014) definuje její „otevřenost, přístupnost, a veřejná viditelnost“, je základní a klíčovou „taktikou“, kterou hnutí typu Occupy využívají. Jak tvrdí Calhoun (2013: 29) „okupace“ slouží jako prostředek/médium jednání a zároveň je požadovaným stavem bytí, kterým dávají obyčejní lidé/občané najevo své obsazení pomyslné veřejné sféry a zároveň protestují proti těm, komu tato místa patří, nebo s kým jsou symbolicky spjatá (např. tedy vláda, „systém“ apod.).¹⁶ Podle van Stekelenburga (2012: 227) jsou tak strategicky (právě z důvodu symboliky) vybraná místa „okupace“ „svobodnými prostory“, které slouží zúčastněným/aktivistům k vzájemné interakci (např. navazování kontaktů apod.), ale např. i vyvíjení „rámců“, ideologií a společné identity.

Konkrétně Zuccotti Park v New Yorku (jako místo první „okupace“ a vzniku hnutí OWS) byl tak (z tohoto pohledu) pro protestující více, než správnou volbou, neboť celý park (jako tzv. veřejné prostranství v soukromém vlastnictví) patří soukromé developerské firmě *Brooking Properties*, která park v roce 2006 přejmenovala na *Zuccotti Park* z původního názvu *Liberty Plaza* na počest

---

¹⁶Tento symbolismus je pak podle Calhouna (2013: 29) ještě zdůrazněn, pokud je přístup veřejnosti na tato veřejná prostranství kontrolován, nebo úplně zamezen (např. represivními složkami, policií apod.).

jednoho ze svých významných představitelů, a která na základě smluv o tzv. „územních ústupcích“ (díky kterým nemuseli developeři dodržovat některá omezení týkající se rozměrů jejich budov) souhlasila s tím, že vybuduje tento malý park či „plazu“ a tak i nový „veřejný prostor“.¹⁷ Celá okupace Zuccotti parku tak měla potencionální symbolickou hodnotu „re-okupace“ dříve veřejného prostoru, který byl následně prodán developerským firmám (korporacím), a zároveň tak pomohla z tohoto (převážně betonového a jinak poměrně obyčejného) parku vytvořit místo aktivního veřejného života, a tak i skutečný „veřejný prostor“ (Lubin 2012; Colvin 2011; Reynolds 2011).

Veřejná prostranství v New Yorku a dalších městech pak podle Calhouna (2013: 29) čelí soustavně (již několik desítek let) tichému procesu zmenšování, rostoucí sekuritizaci, řízení a čím dál více účelové „roli“ těchto společných prostranství (např. stále více slouží dopravě). Tento proces pak byl ještě umocněn následnou tendencí k privatizaci těchto veřejných prostranství (jako tomu bylo například právě v případě Zuccotti parku). Účastníci protestů tak okupováním (mimo jiné) dali najevo, že by to, co je „veřejné“ nemělo být ztotožňováno výhradně se státem (případně korporacemi), ale právě s lidmi, legitimita podle nich byla vyjádřena právě zastoupením lidí, kteří se zde shromáždili. Podle Masseyho a Snydera (2012) tak účastníci (newyorské) okupace jednaly (částečně) mimo systémy státu a trhu a "vytvořili si své vlastní struktury diskuze a vládnutí, provize denních služeb, zdravotní péče a nedotknutelného prostoru, hudby, tance a umění“ (Massey-Snyder 2012).

Jedním z nesporných pozitiv „okupace“, pak byla skutečnost, že tento „zabraný“ prostor představoval de facto centrum celé mobilizace a následně i hnutí OWS (které jak již bylo uvedeno jinak nemělo žádnou „pevnou“ strukturu a organizaci, a bylo tak výrazně decentralizované). Vlastní fyzická okupace

---

¹⁷Součástí těchto dohod pak také bylo, že musí některé z těchto parků v soukromém vlastnictví (včetně právě Zuccotti parku), oproti běžným veřejným prostranstvím, zůstat otevřený každý den po dobu celých 24 hodin. To spolu s jistou mírou právní nevyjasněnosti, vztahující se k těmto kvasi-veřejným prostranstvím v době vzniku prvních protestů, protestujícím značně nahrávalo (Lubin 2012; Colvin 2011).

Zuccotti parku také umožnila hnutí pořádat na konsenzu založené dlouhotrvající diskuze, na kterých bylo hnutí od svého počátku do značné míry založeno. Mimo to také „okupace“ sloužila jako jedinečný prostor/místo pro „navazování kontaktů“ a komunikaci/debaty mezi mnoha (různými) lidmi (případně organizacemi), kteří se protestů účastnili, a tedy i prostor, kde se mohli aktivisté setkávat a živě debatovat, plánovat své budoucí aktivity, nebo se zapojovat do workshopů, (různých) skupin a dalších aktivit hnutí. Zároveň pak byla „okupace“ místem, kde se mohli nově příchozí setkat s těmi, kteří tvořili „jádro“ hnutí, a kteří také tyto potencionální nové členy hnutí pomáhaly uvést do vnitřního života a fungování hnutí (Calhoun 2013: 30-31; van Stekelenburg 2012: 227).

Dlouhodobý přínos „okupace“ tak může být spatřován i v tom, že mnoha lidem ukázala a umožnila jim „vyzkoušet si“ horizontální způsob organizace (přinesla jim tak často velice pozitivní zkušenost s novou, alternativní formou organizace a rozhodování), lidé, kteří se protestů účastnili a sami si tak zažili a „naučili“ se horizontálnímu způsob organizace, tak mohou být další generací, která tento nový (ačkoliv v anarchistických kruzích již dlouho známý) princip organizace bude dále využívat a případně o něm dále šířit povědomí (obecnému rozšíření povědomí o horizontálním způsobu organizace navíc značně přispěla i pozornost médií, které sledovaly protesty a jednotlivé „okupace“). Okupace tak poskytla hnutí (včetně například s ní spojených konsenzuálních setkání/diskuzí) „pevnou“ identitu, která fungovala dovnitř, ale i navenek (jako „vizuální“ identita okupace, na základě které mohlo být hnutí jednoduše identifikováno) (Calhoun 2013: 30; Feldman 2011).

„Okupace“ tak může být velmi účinnou taktikou, neboť teoreticky nemá svůj přirozený konec a může trvat neomezeně dlouho. To však může být jejím kladem i záparem. „Okupace“ se sice mohou stále rozšiřovat o další lidi a účastníky (z řad běžných/obyčejných lidí, ale i oponentů hnutí, kteří slouží režimu, systému apod.), nahrazující ty, kteří už jsou například protestováním „unavení“ a již se nechtějí protestů/okupace dále účastnit, ale zároveň se tím, jak

„okupace“ velikostně narůstají, stávají stále zranitelnějšími vůči vnějším vlivům (například mohou přitahovat lidi bez domova, což se ukázalo jako „problém“ i během newyorské okupace, viz např. Castells 2012; Gamson 2012). Mimo to se také „okupace“ mohou stát cílem záměrné provokace ze strany jejich oponentů, kteří mohou využít svých „agentů“ (např. najatých zlodějů, či dalších provokatérů), aby ospravedlnili následné potlačení protestů. Asi největší nevýhodou této taktiky (kromě například tendence ke zhoršování sanitárních podmínek) však zůstává skutečnost, že je do velké míry závislá právě na „okupovaném“ území/prostranství. Pokud je hnutí nuceno místo „okupace“ opustit (jak tomu bylo ve většině protestů typu Occupy), nastává pro hnutí vážný problém v jeho „přeskupení“, neboť právě celý proces „okupace“, a tak i komunikace a solidarity (v rámci) hnutí je závislý na konkrétním (okupovaném) prostranstvím (Mulberry 2014; Calhoun 2013: 31).

4.7 Účastníci

4.7.1 Analýza členů průvodu hnutí OWS 1. května 2012

Z pohledu analyzování účastníků a podporovatelů hnutí OWS je velmi užitečná studie Milkmana, Luce a Lewis (2013), která se zabývá (mimo jiné) složením a analýzou účastníků společného (účastnili se ho například i některé odbory) průvodu a srazu příznivců hnutí OWS, který se konal 1. května 2012, a který byl jednou z největších demonstrací příznivců hnutí OWS v New Yorku po vyklizení původního „kempu“ hnutí v Zuccotti parku.

Podle výše zmíněné studie byla téměř čtvrtina (24 procent) z respondentů studenti, z nichž téměř polovina (44 procent) byla v době šetření na vysoké škole a téměř stejný počet (41 procent) postgraduálního studia. Ti, kteří již měli ukončené vzdělání, pak byli ze 76 procent absolventi čtyřletého studia a více, než

polovina z nich (39 procent z celkového počtu dotázaných) měla titul z postgraduálního studia (Milkman-Luce-Lewis (2013: 9)).¹⁸

Mezi dotázanými pak byli nadreprezentováni mladí lidé, více než třetina (celkem 37 procent) respondentů byla mladší 30 let (což je opět více než v New Yorku, kde bylo v době šetření pouze 28 procent obyvatel mladších 30 let). Mezi těmi, kdo se „aktivně zapojovali“ do činnosti hnutí, bylo počet „mladých pod 30“ ještě větší, celkem 60 procent z dotázaných.¹⁹ Zároveň pak více než polovinu (62 procent) z dotázaných tvořila bělošská populace (v případě „aktivně zúčastněných“ 67 procent) a 80 procent ze všech dotázaných (84 procent z „aktivně zúčastněných“) bylo narozeno ve Spojených státech, imigranti a příslušníci jiných etnických skupin tak byli mezi účastníky podreprezentováni/zastoupeni nepoměrně (Milkman-Luce-Lewis: 2013: 10-11).

Z pohledu genderu byly hodnoty téměř vyrovnané, 55 procent z dotázaných byli muži a (zbylých) 45 procent ženy. Značná část dotázaných také byla „relativně zámožná“, průměrné roční příjmy více než třetiny (36 procent) respondentů podle průzkumu dosahovaly 100 000 dolarů a více (v New Yorku dosahovalo těchto příjmů v době průzkumu pouze 24 procent obyvatel) (Milkman-Luce-Lewis: 2013: 11)

Pokud jde o zaměstnanost a povolání protestujících, většina z dotázaných (celkem 71 procent) byla pracovními „profesionály“ (nejčastěji v oblasti vzdělávání – celkem 22 procent, a oblasti „umění a zábavy“ („*arts and entertainment*“) – 13 procent, dále jako profesionální zaměstnanci v neziskových a advokátních společnostech – 7 procent, a dalších nespecifikovaných

---

¹⁸ Mnoho z dotazovaných (28 procent z absolventů čtyřletého studia a 19 procent z těch, kteří byli v době šetření studenty post-graduálního studia nebo vysokých škol) navíc absolvovalo, nebo studovalo elitní vysoké školy. Celková úroveň vzdělání pak podle Milkmana, Luce a Lewise (2013: 9) byla mnohem vyšší, než které dosahovali v době šetření obyvatelé New Yorku (starší 25 let), z nichž má vysokou školu absolvovanou pouze 34 procent.

¹⁹ Za aktivně zúčastněné se počítají ti, kteří se účastnili alespoň šesti aktivit (či některých dalších neuvedených specifických aktivit) spojených s hnutím (Milkman-Luce-Lewis (2013:7)).

profesionálních zaměřeních - 29 procent, procentuální zastoupení protestujících v těchto oborech poté opět překračovalo celkové procentuální zastoupení takto zaměstnaných lidí v New York v době šetření).²⁰ Necelých 10 procent z dotázaných pak bylo nezaměstnaných (nemělo práci, ale aktivně se o ní ucházelo), 6 procent tvořili lidé v důchodu a 4 procenta byli studenti „na plný úvazek“, kteří v době průzkumu neměli žádné zaměstnání (Milkman-Luce-Lewis: 2013: 11-12).

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem se pak může jevit jako poměrně překvapivá skutečnost, že velký počet respondentů byl (poměrně výrazně) zadlužen, nebo přišel v nedávné (v horizontu 5 let před průzkumem) době o práci, či bydlení. Více než polovina (53, 8 procent) dotázaných mladších 30 let v době průzkumu dlužila 1000 dolarů a více ve studentských půjčkách (celkem pak šlo o 37,8 procent dotázaných), více než třetina (36,6 procent) stejné věkové skupiny pak byla v předchozích pěti letech propuštěna, nebo přišla o práci (celkově 29,4 procent dotázaných), zastavený dům nebo byt mělo ve stejné věkové kategorii celkem 4,9, respektive 9,2 procent z dotázaných (celkově 2,9 a 6,8 procent). Kreditní dluh (*credit card debt*) přesahující 1000 dolarů byl naopak častěji přítomný mezi věkovou skupinou nad 30 let, ze kterých bylo takto zadluženo celkem 34,9 procent (celková hodnota pak byla 28, 9 procent) (Milkman-Luce-Lewis: 2013: 12-13).

Ti z respondentů studie, kdo byli zaměstnaní, měli pak podle průzkumu poměrně mnoho volného času (téměř čtvrtina – 23 procent dotázaných a 29 procent z kategorie pod 30 let pracovala méně než 35 hodin týdně). Jak tvrdí Milkman, Luce a Lewis (2013: 13) je tedy pravděpodobné, že jejich zaměstnání bylo problematické, což je přímo spojuje s poslední ekonomickou krizí a

---

²⁰ Dalšími (již ne-profesionálními) oblastmi, ve kterých byli respondenti zaměstnaní, pak byla oblast kancelářských prací, prodeje a služeb (celkem 17 procent), oblast manuálních/nekvalifikovaných prací (8 procent), a oblast managementu, byznysu a financí (4 procenta). Procentuální zastoupení pracujících v první a třetí z těchto oblastí bylo menší než bylo podíl takto zaměstnaných obyvatel v New Yorku (Milkman-Luce-Lewis: 2013: 12).

„tématikou“ hnutí OWS. Mnoho z protestujících tak bylo ideal-typem tzv. biografické dostupnosti (nebylo zatíženo dalšími závazky např. rodinou, nebo pracovními záležitostmi) a mělo tak dostatek času a energie stát se aktivisty a účastnit se protestů.

Co se týká politické a společenské aktivity, většina (82 procent) respondentů průzkumu odpověděla, že se již dříve účastnila/zapojila nějakého typu protestní činnosti/aktivity, celkem 42 procent z nich by se pak dalo označit jako zkušený aktivisté, neboť uvedli, že se během svého života účastnili 30 a více protestních akcí, přes čtvrtinu z respondentů (26 procent) ze všech dotázaných pak uvedlo, že byli za tyto své aktivity někdy během svého života zatčeni. Pokud jde o politické preference dotazovaných, více než polovina z dotazovaných (57 procent) se identifikovala (ať už úplně nebo částečně) jako příznivci Demokratické strany, podstatnou skupinu respondentů (celkem 42 procent) pak tvořili protestující, kteří uvedli, že nepodporují ani jednu ze dvou největších politických stran ve Spojených státech (tedy Republikány ani Demokraty), a jsou tedy příznivci jiných politických stran, nebo se neztotožňují s žádnou politickou stranou. Celkem 7 procent z dotázaných účastníků protestů se pak dobrovolně (výzkum se na to konkrétně neptal) identifikovalo jako anarchisté nebo socialisté a další 4 procenta jako „zelení“. Příznivci Republikánů byli mezi protestujícími zastoupeni marginálně (celkem 0,8 procent) (Milkman-Luce-Lewis: 2013: 15-16).

4.7.2 Studie výzkumného týmu Occupy Reasearch

Dalším přínosným „pohledem“ na složení účastníků hnutí OWS můžou být výsledky studie skupiny Occupy Reasearch (2012). Výzkum skupiny probíhal formou internetového (dotazníkového) šetření a zaměřoval se na demografické a některé další parametry (např. využití konkrétních médií, nebo občanskou angažovanost účastníku apod.) účastníků protestů typu Occupy po celém světě.²¹

---

²¹ Většina účastníků (86,8 procent) tohoto šetření se identifikovala jako účastníci hnutí OWS, 91,3 procent respondentů se pak zapojilo do různých typů aktivit týkajících se hnutí (Occupy Reasearch 2012).

Podle výsledků výzkumu této skupiny byly účastníci protestů typu Occupy z velké části (80,8 procent) příslušníci bělošské populace (příslušníci jiných etnických skupin tak byly v protestech podle výsledků šetření výrazně podreprezentovány)²². Genderové složení bylo téměř vyrovnané (43,7 procent mužů a 52,9 procent žen, 1 procento se pak identifikovalo jako transgender). Nejvíce z respondentů (45 procent) se nacházelo ve věkovém rozpětí 25-44 let, druhá nejvíce zastoupená (33,9 procent) věková skupina dotázaných se nacházela ve věkovém rozpětí 45-64 let (průměrný věk respondentů pak byl 42 let) (Occupy Research 2012).

Co se týče zaměstnanosti respondentů, téměř polovina z nich (49,2 procent) se identifikovala jako nižší střední třída nebo pracující. Více než polovina z těchto zaměstnaných respondentů (54,4 procent) pak v dotazníku skupiny odpověděla, že vydělává méně než 50 000 dolarů ročně (nicméně 12,6 procent uvedlo, že jejich roční příjem je 100 000 dolarů a více), pouze přibližně jedna třetina z dotázaných však byla zaměstnána na plný úvazek. Přibližně pětinu (17,6 procent) z respondentů pak tvořili studenti a 8,6 procent uvedlo, že jsou pod-zaměstnaní. Většina z respondentů tohoto šetření také byla vysokoškolsky vzdělaná, více než jedna čtvrtina z dotázaných (29,8 procent) měla absolventský titul, dalších 26 procent dotázaných uvedlo, že dokončilo vysokou školu a 23 procent uvedlo, že má dokončený některý typ vysoké školy (Occupy Research 2012).

Zajímavý také může být také pohled na „občanskou angažovanost“ účastníků průzkumu. Více než polovina z dotázaných odpověděla (59 procent), že byli účastníky/zapojili se v minulosti do činnosti jiných sociálních hnutí. Respondenti šetření byli také „společensky aktivní“ i v dalších oblastech (mimo hnutí OWS), většina z nich (57 procent) například byla členy neziskových

---

²² Celkově se pouze 5,3 procent respondentů identifikovalo jako „Latinos“, 3,6 procent Asiáté nebo Pacifičtí ostrované, 4,3 procenta původní obyvatelé Ameriky a 2,9 procenta Afroameričané (Occupy Research 2012).

organizací, více než polovina respondentů (67,7 procent) nějakým způsobem finančně přispěla na společenské a politické aktivity a absolutní většina (91 procent) zúčastněných pak odpověděla, že v předchozím roce podepsala nějakou petici nebo něco bojkotovala. Politické preference respondentů pak byly poměrně rozmanité a fragmentované, více než třetina (tedy podstatná část) respondentů (38,4 procent) byla nezávislá a neidentifikovala se s žádnou politickou stranou, téměř stejný počet dotazovaných (37,9 procent) pak tvořili Demokraté, přibližně čtvrtina respondentů (22,6 procent) uvedla, že sympatizuje s jinými/dalšími politickými stranami, či subjekty, pouze velmi malou část respondentů pak tvořili příznivci Republikánů (celkem 1,1 procent). Většina respondentů (87,3 procent) pak podle šetření volila v prezidentských volbách v roce 2008 Baracka Obamu (Occupy Research 2012).

4.7.3 Průzkum účastníků H. R. Cordero-Guzmana

Pro analyzování složení účastníků hnutí OWS může být nápomocen i průzkum profesora Hectora R. Cordero-Guzmana z americké City University of New York (CUNY). Tento průzkum probíhal prostřednictvím dotazníkového šetření příznivců hnutí OWS na stránkách hnutí occupywallst.org (Cordero-Guzman 2011).

Podle výsledků průzkumu absolutní většinu (celkem 81,3 procent) z respondentů tvořila bělošská populace, další etnické skupiny tak byly mezi respondenty podreprezentovány (celkem 7,7 z dotázaných tvořilo hispánské etnikum, 6,1 procent respondentů představovali etnika smíšeného původu a další nespecifikovaná etnika 2,6 procenta Asiáté a 1,3 procent Afroameričané, a pouze 0,4 procent z dotázaných se identifikovalo jako Američtí indiáni). Mezi dotázanými byli více zastoupeni (celkem 67,1 procent) muži, než ženy (30,9 procent). Největší počet z dotázaných (celkem 37,9 procent) se nacházel ve věkovém rozpětí 25-34 let, druhou nejvíce zastoupenou skupinou byli respondenti mezi 18-24 lety věku (24,4 procent), a necelou pětinu (celkem 16,4 procent) z respondentů poté představovali účastníci mezi 35 a 44 lety věku.

Absolutní většina (celkem 92,1 procent) z dotázaných byla vysokoškolsky vzdělaná, více než třetina (35 procent) z dotázaných odpověděla, že má titul z vysoké školy, přibližně stejný počet (27,4 procent) z respondentů uvedlo, že je vysokoškolsky vzdělaná, ale nemá titul, a přibližně pětina (21,5 procent) z dotázaných odpověděla, že má titul z postgraduálního studia (Cordero-Guzman 2011).

Účastníci průzkumu byli ve většině případů zaměstnaní, nicméně pouze o něco více než polovina (50,4 procent) z nich byla zaměstnaná na plný úvazek. Přibližně pětina (20,4 procent) z dotázaných pak byla zaměstnána na částečný úvazek, 13,1 procent z dotázaných bylo nezaměstnaných a 9,7 procent z dotázaných představovali studenti „na plný úvazek“, kteří v době průzkumu neměli žádné jiné zaměstnání. Nejvíce (47,5 procent) z respondentů uvedlo, že jsou jejich příjmy menší než 25 000 dolarů ročně, přibližně pětina (24 procent) uvedla, že se jejich roční příjmy pohybují v rozmezí 25 000 - 49 999 dolarů, a necelá pětina (15,4 procent) z dotázaných pak uvedla, že se jejich příjmy pohybují v rozmezí 50 000-74 999 dolarů. Z pohledu politických preferencí se pak většina (70,3 procent) z respondentů neztotožňovala s žádnou politickou stranou či jinými než dvěma z největších amerických politických stran (tedy Demokraty nebo Republikány). Přibližně třetinu (27,3 procent) z dotázaných pak tvořili Demokraté a pouze minorita (2,4 procent) z dotázaných se hlásila k Republikánům (Cordero-Guzman 2011).

Na základě obou předchozích výzkumů účastníků/členů hnutí OWS lze, že protestující a příznivci hnutí OWS byly (1) poměrně mladou skupinou lidí (mezi 20-40 let věku), ve které bylo (2) téměř vyrovnané zastoupení mužů a žen, kteří byli převážně (3) bílými vysoce/nadprůměrně vzdělanými (rodilými) Američany, z nichž (4) velká část (více, než polovina) byla zaměstnanými studenty, nebo mladými profesionály. (5) Nicméně mnoho z protestujících bylo poměrně výrazně zadluženo, nebo bylo jejich zaměstnání nějakým způsobem problematické. (6) Politické přesvědčení protestujících nebylo výrazně

ohraničeno, velká část respondentů se neztotožňovala s žádnými politickými stranami (případně jinými než se dvěma největšími americkými stranami), nicméně podstatnou část protestujících tvořili příznivci Demokratické strany. (7) Velkou část protestujících pak tvořili společensky aktivní lidé, kteří byli již v minulosti účastníky některých sociálních hnutí/nebo se zapojovaly do jejich aktivit/činnosti.

4.8 Čeho hnutí dosáhlo?

Poměrně často se kritika hnutí zaměřuje na nedostatek konkrétních politických požadavků/agendy, které by se hnutí snažilo prosadit, nicméně od právě od takového jednání se hnutí (tedy jakékoliv formální zapojení do korporacemi ovlivněných politických procesů) od svého počátku distancovalo.

Neboli, jak tvrdí Gamson (2012), hlavním cílem hnutí OWS nejsou institucionální a politické změny, ale změny kulturní, které vedou ke změně povahy politického diskurzu a dalších oblastí, které ho pomáhají udržovat (např. masmédií), a které jsou nezbytnou podmínkou právě pro prosazení již konkrétních politických a institucionálních změn. Hlavním předmětem této kulturní změny, kterou se hnutí OWS snažilo prosadit, pak bylo zejména zvýšení obecného povědomí o korporátním vlivu/nadvládě nad politickými, ekonomickými, či sociálními institucemi ve Spojených státech a ekonomické nerovnosti (tedy nerovnosti příjmu či bohatství), která je jejich přímým důsledkem, hnutí OWS také navíc využilo osobních křivd a „utrpení“ obyčejných lidí (do značné míry zapříčiněných právě korporacemi) jako své sjednocující kolektivní identity.

Jak tvrdí Juris (2012: 273), hnutí Occupy tak například i díky mainstreamovým sociálním médiím jako je *YouTube*, *Twitter* nebo *Facebook*, pomohlo zvýšit povědomí o tématech, jako je (ekonomická) nerovnost (tedy hnutím prosazované rozdělení 99 procent a 1 procenta nejbohatších), nezaměstnanost, finanční deregulace nebo již zmíněném vlivu korporací na demokracii (tedy především korporátní lobby a sponzorům politických kampaní),

a tím tak částečně změnit hlavní předmět veřejného/politického diskurzu z neustále se opakujících a rozebíraných témat (tedy diskurzu převládajícího) rozpočtových úsporných opatření nebo tržní disciplíny, čímž zároveň hnutí OWS odpovědělo a napomohlo vytvoření nových diskurzivních a politických „podmínek možností“, tedy tzv. politických příležitostí. Využití těchto příležitostí pak hnutí (právě díky svému distancování od konkrétních požadavků a politických cílů) přenechává (například) politickým představitelům, či progresivním skupinám.

Pro zachycení změny politického diskurzu mohou být (částečně) užitečné i některé studie a statistiky. Například průzkum amerického *Pew Research Center* z 11. ledna 2012, dokázal, že se mezi lety 2009 a 2011 poměrně výrazně zvýšil počet lidí, kteří vnímali negativně spor/konflikt (tedy problémový vztah) mezi chudými a bohatými. Jako „vážný“ nebo „velmi vážný“ negativní vztah mezi těmito třídami obyvatel vnímala více než polovina z dotázaných (66 procent), což znamenalo 19 procentní nárůst oproti roku 2009. Konkrétně za „velmi vážný“ pak tento spor, podle průzkumu, označily tři z deseti (30 procent) Američanů, což byl dvojnásobek hodnot z roku 2009 a nejvyšší naměřená hodnota od roku 1987, kdy se tento průzkum začal provádět. Těmito výsledky pak obecné vnímání závažnosti problémové vztahu mezi bohatými a chudými předčilo i další „tradiční“ sociální spory jako je napětí mezi imigranty a těmi, kteří se narodili na území Spojených států (62 procent dotázaných považovalo tento spor za vážný nebo velmi vážný), mezi příslušníky bělošské a Afroamerické části populace (38 procent), nebo mezi mladší a starší generací (34 procent).²³ Tyto změny pak, jak

---

²³ Největší nárůst (ve vnímání „třídních sporů“ jako závažných) byl pak zaznamenán mezi bělošskou částí populace (celkem o 22 procent na konečných 65 procent), mladými Američany mezi 18-34 lety věku (71 procent z nich vnímalo problém jako závažný), a více u žen (71 procent), než u mužů (60 procent). Různě intenzivní nárůst však byl zaznamenán i u dalších demografických skupin (např. starších lidí, Hispánců, či Afroameričanů). Nárůst ve vnímání závažnosti tohoto „třídního sporu“ pak byl poměrně vyrovnaný napříč všemi příjmovými skupinami (od těch co vydělávají méně než 20 000 dolarů ročně až po ty, jejichž příjmy jsou 75 000 dolarů a více), takže nešlo pouze o menšinový názor chudých obyvatel (Morin 2012).

se uvádí ve studii, mohou být způsobeny právě vlivem hnutí OWS a následné zvýšené pozornosti věnované tématům, které hnutí prosazovalo (tedy např. ekonomické nerovnosti), ale i celkově *většímu* povědomí veřejnosti o změnách distribuce bohatství ve Spojených státech (Morin 2012).

Kromě vzniku již dříve částečně zmíněných „okupací“ různého zaměření stavějících na odkazu hnutí OWS jako například *Occupy our Homes*, *Occupy Colleges*, *Occupy our Department of Education*, či *Occupy Sandy*; lze tedy za hlavní přínos hnutí považovat kulturní změnu, kterou hnutí vyvolalo, jejíž (možný) vliv lze sledovat na vzniku (a úspěchu) konkrétních iniciativ a kampaní (ty tak mohou být vnímány jako využití zmíněných politických příležitostí, umožněných právě protesty hnutí OWS). Na konci roku 2011 (konkrétně 5. listopadu) došlo například k tzv. *Bank Transfer Day*, tedy na sociální síti *Facebook* vzniklé iniciativě, která vyzývala k přesunu účtů/bankovních kont z velkých bank často sídlících na Wall Street k menším komunitním bankám nebo družstevním záložnám, tato akce/iniciativa získala značný ohlas a mnoho lidí si své účty skutečně přesunulo (během měsíce předcházejícímu *Bank Transfer Day* družstevní záložny registrovaly až 214 000 nových zákazníků, za celý rok 2010 představoval nárůst zákazníků pouze 600 000). Podobnou akcí také byly protesty proti nově zřízeným měsíčním poplatkům za debetní karty, které chtělo na podzim 2011 zavést mnoho z velkých národních i regionálních amerických bank (např. *Bank of America*, *Chase* nebo *Wells Fargo*), díky vlně protestů, které se vůči tomuto kroku bank vzápětí strhly, však tyto banky od svých původních záměrů upustily a poplatky nezavedly (White 2012). Podle Krolla (2011b) pak změna diskurzu a povědomí o ekonomické nerovnosti zajistila značnou společenskou podporu pro zrušení tzv. zákona SB5 ve státu Ohio (v referendu se pro zrušení zákona vyjádřila 61procentní většina hlasujících), který byl na počátku stejného roku prosazen místní republikánskou legislativou a znamenal mimo jiné hromadné omezení kolektivních

vyjednávacích práv státních zaměstnanců a snížení politického vlivu místních odborů.

Jednou z nejznámějších iniciativ, která je přímo spojena s někdejšími účastníky protestů hnutí Occupy, je pak iniciativa *Strike Debt!*, a s ní spojená kampaň *Rolling Jubilee* (případně již i plnohodnotná organizace *Debt Collective*). Tyto iniciativy se soustředí na skupování (a tak i anulaci) veřejně obchodovatelných dluhů (zejména z oblasti zdravotní péče a tzv. studentských půjček) a rozšiřování povědomí (vzdělávání) o jejich často velmi kontroverzním obchodování a byznysu, který je obklopuje, a tak podporovat širokou veřejnost proti zadlužení finančním institucím a korporacím. Tyto iniciativy zaznamenaly v minulosti poměrně významné úspěchy (během roku 2013 se *Rolling Jubilee* podařilo skoupit dluhy téměř 2700 lidí v celkové hodnotě přibližně 14 milionu dolarů) a jsou (zejména prostřednictvím organizace *Debt Collective*) dodnes (2015) stále aktivní (Ross 2015; Gabbat 2012; Rolling Jubilee 2015).

V neposlední řadě pak úspěch změny veřejného diskurzu, které hnutí vyvolalo, pak dokládá i široké přijetí rétoriky hnutí (rozdělení na 99 a 1 procento) některými politiky (například i Barackem Obamou v předvolební kampani v roce 2012), či dalšími veřejnými osobnostmi (například mediálními komentátory apod.) (Cillizza 2013; Castells 2012: 194).

Pokud bychom tedy, jak tvrdí Tarrow (2011), měli hnutí OWS přirovnat k některým z hnutí relativně nedávné americké historie, bylo by to pravděpodobně nové ženské hnutí v 70. letech, neboť když se toto hnutí objevilo poprvé, způsobilo značný politický rozruch, „šokovalo“ konzervativce a „zmátlo“ liberály. Přestože hnutí mělo konkrétní politické cíle, usilovalo především o uznání každodenní genderové reality (přenesení genderových vztahů do běžného života a všech dalších vztahů). Stejně tak hnutí OWS podle Tarrowa nevidí problém v kapitalismu jako takovém, ale pouze v současném „systému ekonomických vztahů“, který ve své nynější podobě přestal sloužit veřejnosti. S tímto tvrzením souhlasí i Castells (2012: 197), který dodává, že se hnutí

nevymezuje na základě minulých ideologií (což podle něj dokládá i jeho ideologicky nesespecifická třídní základna), ale snaží se „potlačit zlo současnosti“, a jeho hlavním úspěchem je tak připomenutí možnosti jiného života.

5 Závěr

Samotnému vzniku hnutí Occupy Wall Street a vypuknutí prvních protestů v New Yorku předcházela v průběhu roku 2011 vlna protestů po celém světě. Tyto protesty vznikly z mnoha různých důvodů, ale jejich společným znakem byla nespokojenost občanů se situací, ve které se nedobrovolně ocitli, a kterou tak byli nuceni přijmout. Touto vlnou protestů (a tedy i reálnou ukázkou toho, že lze dosáhnout změny) se následně inspirovalo i hnutí OWS (respektive aktivisté, kteří stáli za jeho organizací), jehož hlavním cílem bylo vyjádření nesouhlasu s rostoucí ekonomickou nerovností a vlivem velkých bank a korporací na demokratické procesy ve Spojených státech, které v roce 2008 vyústily v rozsáhlou finanční krizi, a které postupně vedly ke zhoršení životních podmínek a snížení příležitostí značného počtu (nejen) amerických obyvatel.

Místo první okupace, newyorský Zuccotti park, se za krátkou dobu proměnilo v rušné stanové „ležení“, které bylo založeno na participaci a solidaritě jeho účastníků a po několik týdnů žilo svým vlastním životem. Hnutí OWS poměrně rychle získalo podporu veřejnosti (například i díky četným represivním zásahům vůči protestujícím ze strany státních represivních složek), a rozšířilo se do mnoha dalších měst ve Spojených státech a po celém světě. Přestože většina z „okupací“ ve Spojených státech byla ještě do konce téhož roku potlačena státními složkami a lokálními politickými představiteli, aktivita hnutí se přesunula, či podnítila vznik mnoha dalších iniciativ a kampaní, které staví na jeho odkazu, a z nichž některé jsou aktivní dodnes (počátek roku 2015). Za hlavní „výsledek“ hnutí (tedy společenskou změnu, kterou OWS prosadilo) tak lze považovat obrat převládajícího politického diskurzu, a tedy i zvýšení (obecného) povědomí o tématech jako je ekonomická nerovnost, finanční deregulace či vliv korporací na demokratické procesy. Hnutí tak (a to nejen svou organizací a vnitřním uspořádáním) poukazovalo na možnost alternativy současného systému.

Vzhledem k uvedeným skutečnostem pak lze říci, že organizace hnutí byla založena na decentralizaci a volných, neformálních vztazích mezi jeho členy.

Hnutí často využívalo nových médií, zejména sociálních sítí a dalších webových služeb a to jak pro komunikaci mezi členy hnutí a organizaci jednotlivých „ležení“, tak například i pro sdílení strategií a nápadů mezi jednotlivými „okupacemi“. Zároveň se hnutí OWS svým způsobem organizace a struktury (tedy odmítnutím jakékoliv vertikální struktury, oficiálního vedení, či vedoucích představitelů a rozhodovacích procesech – tedy především tzv. Valných shromáždění a komisí či pracovních skupin – založených na participaci a konsenzu) snažilo kritizovat stávající politické struktury, a tak i svojí vnitřní organizací napodobit (podle hnutí) „ideální“ formu politického vedení/vlády (hnutí tak užívalo tzv. prefigurativní politiky). Hnutí OWS také jednoznačně využívalo nekonvenčních/neinstitucionalizovaných taktik (zejména pro hnutí zásadní taktiky „okupace“ veřejného prostoru) a dalších forem expresivních akcí (například pochodů hnutí), které následně uplatňovalo k mobilizaci veřejného mínění a zájmu veřejnosti, ale i získání nových členů.

Členové hnutí OWS se nevymezovali na základě konkrétní třídy, ideologie a dalších specifických kategorií (genderu, etnika apod.), ale tvořili je z velké části mladí, vysoce vzdělaní příslušníci bělošské populace, kteří byli často profesionály zaměstnanými ve veřejném sektoru (např. v oblasti vzdělávání, či „umění a zábavy“). Nicméně mnoho ze zúčastněných bylo nějakým způsobem zadluženo, nebo bylo jejich zaměstnání problematické, mnoho z protestujících také představovali studenti. Lze tak říci, že podstatnou část z členů hnutí OWS tvořili tzv. dekomodifikované, tržně marginalizované skupiny obyvatel. Velký počet protestujících se také již dříve zapojoval do činnosti sociálních hnutí, nebo byl jinak společensky aktivní, což potvrzuje, že se na vzniku a formování hnutí podíleli zkušení aktivisté.

V neposlední řadě lze (vzhledem k uvedeným skutečnostem) tvrdit, že se hnutí OWS zaměřovalo zejména na oblast kultury (a kulturních změn), identity a autonomie (ale i kvality života), kterými oponovalo instrumentálnímu (a na maximalizaci moci a vlivu) zaměřenému jednání ze strany státu, a snažilo se tak

(v souladu s obecným vymezením sociálních hnutí v první části práce) pomocí prosazení nových myšlenek a ideálů o změnu společnosti a zaběhlých kulturních přesvědčení.

Většinu těchto bodů tak hnutí OWS sdílí s uvedenou konceptualizací nových sociálních hnutí a tedy i s tzv. novými sociálními hnutími. Ačkoliv se teorie nových sociálních hnutí objevila již koncem 60. let a hnutí OWS tak, dle mého názoru, vyloženě nelze označit jako „nové“ sociální hnutí v klasickém slova smyslu, pro lepší pochopení a porozumění tomuto hnutí je pohled teorie nových sociálních hnutí více než užitečný. Z tohoto pohledu tak hnutí OWS za nové sociální hnutí považovat můžeme.

Vzhledem k časovému posunu se pak také hnutí OWS od klasických „nových“ sociálních hnutí liší i (hojným) využitím současných komunikačních technologií (například sociálních sítí a dalších webových služeb), a tak i prostředků, které hnutí využívá pro mobilizaci veřejného mínění, získávání nových členů a budování své kolektivní identity (například právě díky internetovým stránkám hnutí nebo šíření virálních videí), ale i (částečnou) změnou povahy systému, vůči kterému se hnutí vymezuje.

6 Seznam použité literatury a pramenů

Adbusters (2011). #OCCUPYWALLSTREET. *A shift in revolutionary tactics*. 13. 7. 2011 (<https://www.adbusters.org/blogs/adbusters-blog/occupywallstreet.html>, 25. 2. 2015).

Akbaba, Ceren (2013). Occupy the World: The Emergence of an International Movement. *Middle Eastern Analysis/Ortadogu Analiz*. 5 (57), s. 28-34.

Al Jazeera (2012). *Fault Lines. History of an occupation* [video-dokument]. 21. 3. 2012.

(<http://www.aljazeera.com/programmes/faultlines/2012/03/2012319152516497374.html>, 14. 3. 2015).

Barša, Pavel – Císař, Ondřej (2004). *Levice v postrevoluční době. Občanská společnost a nová sociální hnutí v radikální politické teorii 20. století* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

Buechler, Steven M. (2005). New Social Movement Theories. *Sociological Quarterly* 36 (3), s. 441-464.

Calhoun, Craig (1993). "New Social Movements" of the Early Nineteenth Century. *Social Science History* 17 (3), s. 385-427.

Calhoun, Craig (2011). Evicting the Public. *Possible Futures*. 19. 11. 2011 (<http://www.possible-futures.org/2011/11/19/evicting-the-public-why-has-occupying-public-spaces-brought-such-heavy-handed-repression/>, 27. 2. 2015).

Calhoun, Craig (2013). Occupy Wall Street in perspective. *The British Journal of Sociology* 64 (1), s. 26- 38.

Castells, Manuel (2012). *Networks of outrage and hope. Social movements in the internet age* (Cambridge: Polity).

Cillizza, Chris (2013). What Occupy Wall Street meant (or didn't) to politics. *The Washington Post*. 17. 9. 2013 (<http://www.washingtonpost.com/blogs/the->

fix/wp/2013/09/17/what-occupy-wall-street-meant-or-didnt-to-politics/, 29. 3. 2015).

Colvin, Jill (2011). Occupy Wall Street Puts Spotlight on Privately Owned Public Spaces. *DNAinfo*. 10. 10. 2011 (<http://www.dnainfo.com/new-york/20111010/downtown/occupy-wall-street-puts-spotlight-on-privately-owned-public-spaces>, 29. 2. 2015).

Cordero-Guzman, Hector R. (2011). Main Stream Support for a Mainstream Movement. The 99% Movement Comes From and Looks Like the 99%. *OccupyWallStreet* (<https://occupywallst.org/media/pdf/OWS-profile1-10-18-11-sent-v2-HRCG.pdf>, 30. 3. 2015).

Crossley, Nick (2002). *Making sense of social movements* (Buckingham: Open University Press).

ČT24 (2009). *Ekonomická krize: nejdříve špatné hypotéky, poté krach bank*. 7. 9. 2009 (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/65850-ekonomicka-krize-nejdrive-spatne-hypoteky-pote-krach-bank/>, 15. 1. 2015).

Dube, Arindrajit – Kaplan, Ethan (2012). Occupy Wall Street and the Political Economy of Inequality. *The Economists' Voice* 9 (3), s. 1-7.

Elliot, Justin (2011). The origins of Occupy Wall Street explained. *Salon*. 4. 10. 2011 (http://www.salon.com/2011/10/04/adbusters_occupy_wall_st/, 22. 2. 2015).

Ellis, Denise (2013). Is Too Much Ever Enough? The Economic Crisis, Greed and the Occupy Wall Street Movement. *Journal of Social Work Values and Ethics* 10 (1), s. 13-31.

Feldman, Jeffrey (2011). “Horizontal” Organizing and Occupy Wall Street. *Frameshop*. 25. 10. 2011 (<https://jeffreinfeldman1.wordpress.com/2011/10/25/horizontalism/>, 18. 3. 2015).

Flesher Fominaya, Cristina (2014). *Social Movements and Globalization. How Protests, Occupations and Uprisings are Changing the World* (New York: Palgrave Macmillan).

Flynn, Simone I. (2011). New Social Movement Theory. In: The Editors of Salem Press, *Sociology Reference Guide. Theories of Social Movements* (Pasadena: Salem Press), s. 88-99.

Gabbat, Adam (2013). Occupy Wall Street activists buy \$15m of Americans' personal debt. *The Guardian*. 12. 11. 2013
(<http://www.theguardian.com/world/2013/nov/12/occupy-wall-street-activists-15m-personal-debt>, 29. 3. 2015).

Gamson, William (2012). Cultural Outcomes of the Occupy Movement. *Mobilizing Ideas*. 2. 1. 2012
(<https://mobilizingideas.wordpress.com/2012/01/02/cultural-outcomes-of-the-occupy-movement/>, 29. 3. 2015).

Gauntesy, Heather (2013). Occupy Wall Street. In: Snow, David A. – Porta, Donatella della – Klandermans, Bert – McAdam, Doug eds., *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements* (Oxford: Blackwell Publishing).

Goodwin, Jeff – Jasper, James M. (2015). Editors' Introduction. In: Goodwin, Jeff – Jasper, James M. eds., *The Social Movements Reader. Cases and Concepts* (Chichester: Wiley Blackwell), s. 3-7.

Gould-Wartofsky, Michael A. (2015). *The Occupiers. The Making of the 99 Percent Movement* (Oxford: Oxford University Press).

Hodson, Dermot – Quaglia, Lucia (2009). European Perspectives on the Global Financial Crisis: Introduction. *Journal of Common Market Studies* 47 (5), s. 939-953.

Juris, Jeffrey S. (2012). Reflections on #Occupy Everywhere: Social media, public space, and emerging logics of aggregation. *American Ethnologist* 39 (2), s. 259-279.

Kozák, Kryštof - Weiss, Tomáš (2012). Úvod. In: Kozák, Kryštof – Weiss, Tomáš – Schulzová, Helena a kol., *Dopady krize v euroatlantickém prostoru* (Praha, Dokořán), s. 7 – 19.

Kroll, Andy (2011a) How Occupy Wall Street Really Got Started. *Mother Jones*. 17. 10. 2011 (<http://www.motherjones.com/politics/2011/10/occupy-wall-street-international-origins?page=2>, 25. 2. 2015).

Kroll, Andy (2011b). The OWS victory no one's talking about. *Salon*. 21. 11. 2011(http://www.salon.com/2011/11/21/the_ows_victory_no_ones_talking_about/, 29. 3. 2015).

Lubin, Judy (2012). The 'Occupy' Movement: Emerging Protest Forms and Contested Urban Spaces. *The Urban Fringe*. 15. 9. 2012 (<http://ced.berkeley.edu/bpj/2012/09/the-occupy-movement-emerging-protest-forms-and-contested-urban-spaces/>, 28. 3. 2015).

Manilov, Marianne (2013). OCCUPY AT ONE YEAR: Growing the Roots of a Movement. *The Sociological Quarterly* 54 (2), s. 206-213.

Massey, Jonathan – Snyder, Brett (2012). Occupying Wall Street: Places and Spaces of Political Action. Surveying a hypercity built of granite and asphalt, algorithms and information. *Places* (<https://placesjournal.org/article/occupying-wall-street-places-and-spaces-of-political-action/>, 17. 3. 2015).

Mayo, Marjorie (2005). *Global Citizens. Social movements and the challenge of globalization* (London: Zed Books).

McKinley, Jesse – Wollan, Malia (2011). Outrage Over Veteran Injured at „Occupy“ Protest. *The New York Times*. 27. 10. 2011

(<http://www.nytimes.com/2011/10/28/us/veterans-injury-at-occupy-protest-prompts-outrage.html>, 28. 2. 2015).

Mezřický, Václav (2011). Výhledy světové ekonomiky. In: Mezřický, Václav ed., *Perspektivy globalizace* (Praha: Portál), s. 25 – 38.

Milkman, Ruth – Luce, Stephanie – Lewis, Penny (2013). Changing The Subject: A Bottom-Up Account of Occupy Wall Street in New York City. *CUNY School of Professional Studies*

(http://sps.cuny.edu/filestore/1/5/7/1_a05051d2117901d/1571_92f562221b8041e.pdf, 15. 3. 2015).

Morin, Rich (2012). Rising Share of Americans See Conflict Between Rich and Poor. *Pew Research Center*, 11. 1. 2012

(<http://www.pewsocialtrends.org/2012/01/11/rising-share-of-americans-see-conflict-between-rich-and-poor/>, 29. 3. 2015).

Mulberry, Matt (2014). Physical space and 'Occupy' tactics: a new trend in civil resistance?. *openDemocracy*. 19. 11. 2014

(<https://www.opendemocracy.net/civilresistance/matt-mulberry/physical-space-and-occupy-tactics-new-trend-in-civil-resistance>, 17. 3. 2015).

Musílek, Petr (2008). Příčiny globální finanční krize a selhání regulace. *Český finanční a účetní časopis* 3 (4), s. 6-20.

New York City General Assembly (2015). *The General Assembly Guide*

(<http://www.nycga.net/wp-content/uploads/2011/10/occupy.pdf>, 26. 3. 2015).

Occupy Colleges (2015). (occupycolleges.org/, 18. 3. 2015).

Occupy Research (2012). Preliminary Findings: Occupy Research Demographic and Political Participation Survey. 23. 3. 2012

(<http://occupyresearch.net/2012/03/23/preliminary-findings-occupy-research-demographic-and-political-participation-survey/>, 24. 3. 2015).

OccupyWallstreet (2015a). *About* (<http://occupywallst.org/about/>, 20.3. 2015).

OccupyWallstreet (2015b). (<http://occupywallst.org/>, 20. 3. 2015).

Offe, Claus (1985). Challenging the Boundaries of Institutional Politics. *Social Research* 52 (4), s. 817-868.

Pickerill, Jenny – Krinsky, John (2012). Why Does Occupy Matter?. *Social Movement Studies* 11 (3-4), s. 279-287.

Pichardo, Nelson A. (1997). New Social Movements: A Critical Review. *Annual Review of Sociology* 23, s. 411-430.

Polleta, Francesca (2011). Maybe you're better off not holding hands and singing We Shall Overcome. *Mobilizing Ideas*. 21. 11. 2011 (<https://mobilizingideas.wordpress.com/2011/11/21/maybe-youre-better-off-not-holding-hands-and-singing-we-shall-overcome/>, 18. 2. 2015).

Reynolds, Francis (2011). After Zuccotti Park: Seven Privately Owned Public Spaces to Occupy Next. *The Nation*. 14. 10. 2011 (<http://www.thenation.com/article/164002/after-zuccotti-park-seven-privately-owned-public-spaces-occupy-next>, 29. 2. 2015).

Rolling Jubilee (2015). (<http://rollingjubilee.org/>, 29. 3. 2015).

Ross, Terrance F. (2015). The Guardian Angels of Student Debt. *The Atlantic*. 23. 2.2015 (<http://www.theatlantic.com/education/archive/2015/02/the-guardian-angels-of-student-debt/385756/>, 30. 3. 2015).

Rowe, James K. – Carroll, Myles (2014). Reform or Radicalism: Left Social Movements from the Battle of Seattle to Occupy Wall Street. *New Political Science* 36 (2), s. 149-171.

Saez, Emmanuel – Zucman, Gabriel (2014). Exploding wealth inequality in the United States. *Vox*. 28. 10. 2014 (<http://www.voxeu.org/article/exploding-wealth-inequality-united-states>, 15. 1. 2015).

Schneider, Nathan (2011a). From Occupy Wall Street to Occupy Everywhere . *The Nation*. 11. 10. 2011 (<http://www.thenation.com/article/163924/occupy-wall-street-occupy-everywhere>, 24. 2. 2015).

Schneider, Nathan (2011b). Occupy Wall Street: FAQ. *The Nation*. 29. 9. 2011 (<http://www.thenation.com/article/163719/occupy-wall-street-faq>, 25. 2. 2015).

Stiglitz, Joseph E. (2011). Of the 1%, by the 1%, for the 1%. *Vanity Fair* (<http://www.vanityfair.com/news/2011/05/top-one-percent-201105>, 16. 1. 2015).

Tarrow, Sidney (2011). Why Occupy Wall Street is Not The Tea Party of the Left. *Foreign Affairs*. 10. 10. 2011 (<http://www.foreignaffairs.com/articles/136401/sidney-tarrow/why-occupy-wall-street-is-not-the-tea-party-of-the-left>, 29. 3. 2015).

Terkel, Amanda (2011). Wisconsin Protesters Erect 'Walkerville' Tent City To Protest Scott Walker's Budget Cuts. *Huffington Post*. 6. 5. 2011 (http://www.huffingtonpost.com/2011/06/05/wisconsin-protesters-walkerville-tent-capitol-scott-walker-budget_n_871523.html, 24. 2. 2015).

The Economist (2014). *Why aren't the poor storming the barricades?*. 21. 1. 2014 (<http://www.economist.com/blogs/democracyinamerica/2014/01/inequality-0>, 21. 1. 2015).

Tilly, Charles (2004). *Social movements, 1768 – 2004* (Boulder: Paradigm Publishers).

Van Stekelenburg, Jacquelin (2012). The Occupy Movement: Product of this time. *Development* 55 (2), s. 224-231.

White, Martha C. (2012). Occupy Wall Street, One Year Later: Did It Make a Difference?. *Time*. 17. 9. 2012 (<http://business.time.com/2012/09/17/occupy-wall-street-one-year-later-did-it-make-a-difference/>, 29. 3. 2015).

Zick, Timothy (2012). Occupy Wall Street and democratic protest. *Al Jazeera*. 5. 3. 2012.

(<http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/03/20123185220379942.html>, 18. 3. 2015).

Zirakzadeh, Cyrus Ernesto (2006). *Social movements in politics. A comparative study, expanded edition* (New York: Palgrave Macmillan).

Znebejánek, František (1997). *Sociální hnutí* (Praha: Sociologické nakladatelství).

7 Resumé

The main aim of this thesis is the analysis of the Occupy Wall Street (OWS) movement from the perspective of the new social movement theory. The OWS is a protest movement concerned with social and economic inequality that began with first protests and „occupation“ of the New York’s Zuccotti Park on 17th September 2011. The movement quickly gained a significant public support and spread to a lot of other cities in the United States and around the world.

However, most of the encampments and protestors were evicted and suppressed by the end of the 2011 and the movement has fragmented. By then, as it is argued in the thesis, the OWS movement managed to change the prevailing political discourse and raise public awareness to the issues such as economic inequality, financial deregulation and the corporate influence on politics.

The thesis is divided into two parts - theoretical and analytical. The first, theoretical, part of the thesis deals with a general introduction of social movements and the „new“ social movements. It tries to define the „new“ social movements in terms of its ideology, tactics, organization, participants and the main features of the new social movement theory.

The second, analytical, part of the thesis deals with issues that led to the emergence of the movement, (brief) history of the movement and analysis of the movement based on its organization/structure, selected tactics and participants. The final part of the thesis deals with the evaluation of what did the movement achieve. Because the OWS movement shares most of the characteristics of the “new” social movements, it is then argued the OWS can be considered as the new social movement.